

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Prostran

**VLOGA HRVAŠKEGA PREDSEDNIKA V POLITIČNEM
PROSTORU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Prostran

Mentor: doc.dr. Andrej A. Lukšič

**VLOGA HRVAŠKEGA PREDSEDNIKA V POLITIČNEM
PROSTORU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

»Zmeraj in vse za Hrvaško, a našo edino in večno Hrvaško za nobeno ceno.«

Dr. Franjo Tuđman

KAZALO

PREDGOVOR	5
UVOD	7
1. TEORETIČNO IZHODIŠČE	9
1.1. PREDSEDNIŠKI SISTEM.....	10
1.2. PARLAMENTARNI SISTEM.....	12
1.3. PARLAMENTARNO PREDSEDNIŠKI OZ. POLPREDSEDNIŠKI SISTEM.....	13
2. USTAVNE PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA HRVAŠKE PO USTAVI 1990	14
2.1. SPLOŠNE PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE PREDSEDNIKA REPUBLIKE	15
2.1.1. <i>Vloga predsednika v vojni</i>	17
2.1.2. <i>Odgovornost predsednika republike</i>	17
2.2. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V ZAKONODAJNI VEJI OBLASTI – ODNOS DO ZAKONODAJE	18
2.3. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V IZVRŠNI OBLASTI – ODNOS DO VLADE.....	21
2.4. ODNOS PREDSEDNIKA DO SODSTVA IN MEDIJEV	23
3. POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE HRVAŠKE V LETIH 1990–1999	24
3.1. PRVE VOLITVE IN ZAČETEK VLADAVINE HDZ.....	25
3.1.1. <i>Predsednikove insignije</i>	28
3.2. PARLAMENTARNE IN PREDSEDNIŠKE VOLITVE 1992	29
3.3. PARLAMENTARNE VOLITVE 1995 IN ZAGREBŠKA KRIZA.....	30
3.4. VOLITVE 1997 IN POSTOPEN UPAD MOČI HDZ-JA IN PREDSEDNIKA.....	33
4. USTAVNE PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA HRVAŠKE PO USTAVI 2000	35
4.1. STATUS PREDSEDNIKA REPUBLIKE	35
4.1.1. <i>Način izvolitve in funkcijska doba – volitve, mandat in reelekcija šefa države</i>	35
4.1.2. <i>Nadomeščanje</i>	36
4.1.3. <i>Prisega</i>	36
4.1.4. <i>Odgovornost šefa države – Imuniteta – Odvzem funkcije</i>	37
4.1.5. <i>Predsednik republike je vrhovni poveljnik oboroženih sil</i>	37
4.3. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V ZAKONODAJNI VEJI OBLASTI – ODNOS DO ZAKONODAJE	40
5. POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE HRVAŠKE PO LETU 2000	40
5.1. ZAKONODAJNA OBLAST.....	42
5.2. IZVRŠNA OBLAST	43
5.3. SODNA OBLAST.....	45
6. SKLEP	47
7. ZAKLJUČEK	50
8. LITERATURA	54

PREDGOVOR

Moje diplomsko delo je razdeljeno na tri tematske sklope. V predgovoru bom predstavila svoji tezi ter okvir celotne naloge in vsebino posameznega poglavja. Začetni teoretični del diplomskega dela predstavlja splošne značilnosti političnih sistemov in vlogo predsednika v vsakem od njih.

V drugem poglavju bom opisala vlogo, pristojnosti in funkcije predsednika republike v političnem prostoru Republike Hrvaške v obdobju 1990–2000. Analizirala bom pristojnosti predsednika, opredeljene v ustavi (teoretične funkcije), ter tiste funkcije, ki si jih je dodatno razširil s pomočjo zakonodaje in ostalimi manipulacijami (praktične funkcije). Skušala bom analizirati, kako je širil svoje pristojnosti ter si podrejal veje oblasti. Vse to mu je omogočalo dejstvo, da je hkrati predsedoval državi in vladajoči stranki HDZ.

V tretjem poglavju bom opisala vlogo predsednika republike v političnem prostoru Republike Hrvaške po letu 2000 ter njegove pristojnosti in funkcije, danes po spremembi političnega sistema in ustave. Analizirala bom tudi odnos med šefom države in izvršno oblastjo ter prikazala, ali so se funkcije in pristojnosti s predsednika prenesle na izvršno ter zakonodajno oblast in kako.

V zaključku naloge bom potrdila ali zavrgla svoji hipotezi ter predstavila ugotovitve in rezultate.

V pričujoči diplomski nalogi bom poskušala kar najbolje predstaviti vlogo predsednika v prejšnjem in sedanjem političnem sistemu Republike Hrvaške in sicer v letih 1990–2000¹, v času polpredsedniškega sistema, in po letu 2000, ko je Hrvaška s spremembo ustave prevzela parlamentarni sistem in s tem bistveno zmanjšala vlogo in vpliv predsednika. Naloga bo usmerjena v prikaz vloge šefa države pred in po spremembi ustave leta 2000. Raziskala bom, katere pristojnosti predsednika so bile opredeljene v ustavi leta 1990 ter katere so bile z zakonodajo (ki jo je predsednik oblikoval sam) dodatno razširjene v

---

¹ Predsednik Republike Hrvaške v obdobju 1990–2000 je bil dr. Franjo Tuđman.

njegovo korist. Predstavila bom tudi vlogo in funkcije predsednika danes oz. po spremembi sistema, ustave in predsednika.²

Zaradi kompleksnosti in obsega tematike se bom omejila le na ustavno opredeljene pristojnosti in funkcije predsednika hrvaške države. Relevantnost naloge vidim prav v aktualnih dogodkih, ki kažejo, da Republika Hrvaška kljub spremembi sistema in ustave ne more ločiti vloge predsednika republike in izvršne oblasti.

Tezi, ki ju bom skušala potrditi v diplomski nalogi, sta naslednji:

- Republika Hrvaška je po ustavi iz leta 1990 parlamentarna demokracija s polpredsedniškim sistemom, praksa pa kaže, da je vsa moč in oblast skoncentrirana v rokah predsednika republike oz. da je predsednik imel direkten dostop do vsake veje oblasti, kar se kaže v pogostih zamenjavah osebja v izvršni in sodni oblasti.

- Institucija predsednika se je leta 2000 spremenila, saj so se njegove funkcije in pristojnosti zmanjšale v primerjavi s prejšnjim političnim sistemom in se deloma prenesle na izvršno in zakonodajno oblast.

Metodologija in struktura analize:

Pri izvedbi naloge oz. pri preverjanju tez bom uporabila več komplementarnih raziskovalnih metod:

- analiza in interpretacija primarnih virov (dokumentov, pogodb, ustav, zakonov...);
- analiza in interpretacija sekundarnih virov (knjig, člankov...);
- spletni viri.

Analiza bo temeljila predvsem na proučevanju literature, povezane s to tematiko, na koncu pa bom poskusila narediti sintezo prebranega.

---

² Predsednik Republike Hrvaške od leta 2000 je Stjepan Mesić (mandat mu poteče leta 2005).

UVOD

Iz nekdanje SFRJ so nastale nove države: Republika Slovenija, Republika Hrvaška, Republika Bosna in Hercegovina, Republika Makedonija in Zvezna Republika Jugoslavija. Razpad Jugoslavije se ni zgodil po mirni poti, temveč s krajšo vojno v Sloveniji, ki se je razširila v vojno na Hrvaškem in v Bosni, nato še na samo Srbijo oz. ZRJ. Menim, da je prav vojna (njen potek in konec) vplivala na oblikovanje političnih sistemov v republikah nekdanje Jugoslavije. V državah, kjer ni bilo vojne ali je bila ta zelo kratka, se je uveljavil parlamentarni sistem, v državah, v katerih se je odvijala vojna, pa je bil vsaj začasno vzpostavljen avtoritaran oz. predsedniški ali polpredsedniški režim. Vojna zahteva, da je na oblasti oseba, ki ima karizmo in moč.

V nekaterih državah nekdanje Jugoslavije se je začetna demokratizacija sčasoma ustavila in spreobrnila v avtoritarni sistem v demokratični preobleki. Tudi Hrvaška spada med države, ki so tranzicijo končale z avtoritarno oblastjo, demokracija pa je bila skoraj popolnoma izrinjena.

Hrvaška predstavlja poseben primer, saj gre za srednjeevropsko državo tako po kulturnozgodovinskih karakteristikah (geografski položaj, politična zgodovina, etnično mešana struktura prebivalstva) kot po ekonomski razvitosti (industrializacija, BDP na prebivalca). Vendar se zaradi razmer v začetku devetdesetih let, tj. vpletenosti v vojno na območju nekdanje Jugoslavije in avtoritarne narave vladavine HDZ-ja in predsednika republike, demokratična politična ureditev in pravna država dolgo nista mogli razviti. Po volitvah leta 2000 in porazu HDZ-ja je prišlo do pospešitve demokratizacije. Proces preoblikovanja političnega sistema je bil na Hrvaškem poseben prav zaradi naraščajočega nacionalnega konflikta in dolgotrajne ter izčrpavajoče vojne.

Republika Hrvaška je bila v času 1990–1999 primer polpredsedniške ureditve³ z dominantno vlogo predsednika. Izvršno oblast sta imela predsednik republike in vlada, vendar je imel absolutno nadvlado predsednik republike.

---

³ Rueb (1993) tudi Slovenijo uvršča v polpredsedniški sistem oblasti.

Na parlamentarnih volitvah leta 2000 je prišlo do institucionalnih sprememb v smeri parlamentarne ureditve.

V času tranzicije iz socializma k parlamentarni demokraciji so skoraj vse srednje in vzhodnoevropske države sprejele demokratično ustavo. Ta namreč zagotavljalja temeljne človekove pravice in svoboščine, demokratične volitve in s tem povezano spremembo oblasti, in omogoča ustanovitev ustavnih sodišč, ki nadzirajo delovanje oblasti. Nekatere države pa so demokratično ustavo sprejemale le teoretično, saj se je njihov politični sistem razvijal v avtorski smeri. V velikem številu tranzicijskih držav je nastal manjši ali večji prepad med ustavno opredeljenimi ter dejanskimi pristojnostmi in funkcijami, ki jih imajo posamezne politične institucije. Tako se v novih demokracijah tranzicijskih držav lahko govori o ustavnih sistemih de jure in ustavnih sistemih de facto.

Načelo delitve oblasti je ključnim državnim organom, ki opravljajo temeljne funkcije državne oblasti, dodelilo nove pristojnosti in med njimi vzpostavilo nova sistemska določena razmerja, v katerih naj bi bili posamezni organi pri svojem delovanju razmeroma samostojni in neodvisni od drugih organov, tako da ne bi prišlo do prevlade enega nad drugim (Grad v Lajh in Krašovec, 2003a: 76).

Celoten sistem razmerij med ključnimi državnimi organi je odvisen tudi od opredelitve pristojnosti in vloge predsednika v določenem političnem sistemu. Od tega je odvisno, kolikšen je vpliv predsednika republike na delovanje drugih nosilcev oblasti. Širše pristojnosti in funkcije predsednika države lahko privede do koncentracije oblasti v eni osebi, manjše pa načeloma pomenijo večjo razpršitev državne oblasti. V sodobnih demokratičnih ustavnih ureditvah ima predsednik države zelo različne funkcije, pristojnosti in položaj. Načeloma ima omejene možnosti neposrednega poseganja v zakonodajno funkcijo, ki je v rokah zakonodajnega telesa, obseg izvršnih, državnih pristojnosti pa je različen.

1. TEORETIČNO IZHODIŠČE

V okviru organizacije državne oblasti, obstajajo državni organi, ki so nosilci zakonodajne, izvršne in sodne oblasti. Glede na položaj teh organov in razmerja med njimi ločimo dve temeljni načeli državne oblasti.

Načelo enotnosti oblasti⁴ izhaja iz prepričanja, da mora biti državna oblast enotna, saj je izraz suverenosti ljudstva in jo je zato nemogoče deliti. Enotnost oblasti se nanaša predvsem na zakonodajno in izvršno oblast, pri čemer je izvršna oblast podrejena zakonodajni. Zakonodajna oblast sprejema zakone in nadzoruje njihovo izvrševanje. Enotnost oblasti pomeni, da je oblast osredotočena v enem državnem organu, drugi pa so mu podrejeni. Tak primer je švicarska državna ureditev (Grad, 2000: 50).

Ideja o delitvi oblasti med različne organe sega daleč v zgodovino in so o njej razpravljali že antični filozofi kot Platon Aristotel in Cicero. Razmah pa je doživela v 17. in 18. stoletju, najprej v Angliji z Lockom in njegovim delom *Second Treatise of Government*, nato v Franciji z Montesquiem in njegovim delom *De l'Esprit des Lois*. J. Locke je zagovarjal idejo, da mora biti oblast ločena na zakonodajno in izvršno, da ne bi prihajalo do zlorabe oblasti, če bi bila vsa oblast skoncentrirana le v eni osebi. Montesquie je ločil državno oblast na tri veje, na zakonodajno, izvršno in sodno, ki morajo biti med seboj ločene. Vsako mora opravljati različna oseba in različen državni organ, medsebojno pa bi sodelovale in se nadzorovale. Do uveljavitve načela delitve oblasti je najprej prišlo v ustavi ZDA leta 1787, na evropskih tleh pa v prvi francoski revolucionarni ustavi iz leta 1791. Francoska deklaracija o pravicah človeka in državljana iz leta 1789 je določila, »da družba, v kateri ni uveljavljeno načelo delitve oblasti, sploh nima ustave in ni svobodna«. (Grad, 2000: 51). Danes je to načelo temelj skoraj vsake demokratične države.

Zaradi različnih pogledov na organizacijo državne oblasti so se izoblikovali različni sistemi organizacije državne oblasti. Ločijo se predvsem na podlagi razmerij med

---

⁴ Za načelo enotnosti oblasti se je zavzemal že Rousseau v svojem delu Družbena pogodba, v katerem je podal tudi kritiko načela delitve oblasti.

temeljnimi državnimi organi, ki opravljajo temeljne oblastne funkcije države (zakonodajno, izvršno in sodno) (Grad, 2000: 52). Na tej podlagi ločimo tri temeljne oblike državne oblasti: predsedniški, parlamentarni in skupščinski sistem. Eno skrajnost predstavlja ureditev, po kateri ima predsednik zelo omejene, pretežno reprezentativne pristojnosti. Druga skrajnost pa je ureditev, v kateri je predsednik hkrati vrhovni nosilec izvršne oblasti, predstavnik države doma in v tujini, poveljnik oboroženih sil ter ima velik vpliv na odločanje zakonodajnega organa, torej ima vse v svojih rokah (Ribičič, 2000: 77). Bistvena razlika med obema skrajnima ureditvama izhaja iz težišča koncentracije oblasti ter razmerja, vzpostavljenega med nosilci oblastnih funkcij.

Parlamentarni sistem temelji na dinamičnem ravnotežju med zakonodajno in izvršno oblastjo, formalno težišče oblasti je na parlamentu, dejanska oblast pa se večinoma nagiba k izvršni oblasti. V predsedniškem sistemu pa je dejansko težišče oblasti skoncentrirano v rokah predsednika, ki ima zelo široke in daljnosežne pristojnosti (Lajh, 2002: 101). Vmes uvrščamo polpredsedniški sistem, ki ima značilnosti enega in drugega sistema. Izhaja iz parlamentarnega sistema, vloga predsednika pa je tako okrepljena, da se približuje predsedniškemu sistemu.

»Čistih« oblik političnih sistemov torej ni, večinoma prihaja do medsebojnega mešanja oz. nekakšnih »hibridov«.

1.1. PREDSEDNIŠKI SISTEM

Predsedniški sistem, je oblika državne oblasti, v kateri predsednik države opravlja funkcijo šefa izvršne oblasti oz. je istočasno tudi predsednik vlade. Takšna oblika vladavine je danes redka. Primer takega sistema najdemo v ZDA, kjer je tudi nastal, v Latinski Ameriki, kamor se je razširil prav zaradi vpliva ZDA, ter v nekaterih azijskih in afriških državah (Hague, Harrop in Breslin, 1998: 203).

V predsedniškem sistemu so vse tri veje oblasti med seboj popolnoma neodvisne. Predsednik se voli na splošnih volitvah (s tem se mu zagotovi legitimnost) za obdobje, ki ga določa ustava. Načeloma je neodvisen od zakonodajnega telesa (kongresa). Predsednik

ne more razpustiti kongresa, ta pa ne more odpoklicati predsednika. Izjema je le impeachment, ko lahko ob hujši kršitvi ustave in zakonov kongres obtoži in predlaga predsednikov odstop (Grad, 2000: 59).

Kongres je nosilec zakonodajne oblasti in je sestavljen iz predstavniškega doma in senata, njuni člani pa so voljeni neposredno. Glavna funkcija kongresa je sprejemanje zakonov in državnega proračuna. Kongres sicer v celoti opravlja zakonodajno funkcijo, vendar ima predsednik pravico suspenzivnega veta, ker je za uveljavitev zakona potreben njegov podpis. V tem primeru se zakon ponovno obravnava v kongresu, kjer ga morata potrditi oba doma z dvotretjinsko večino. Kongres lahko vpliva na delo predsednika tako, da ga omeji pri določanju državnega proračuna, s tem usmerja in omejuje njegovo politiko (Grad, 2000: 60).

Predsednik je, kot sem že omenila, nosilec izvršne funkcije in mu je podrejena celotna administracija. Ministre, ki sestavljajo vlado, imenuje sam predsednik s privolitvijo kongresa. Vlada v takem sistemu ni kolegijalno telo, gre le za predsednika, ministri pa so njegovi svetovalci.

Vrh sodne veje oblasti je vrhovno sodišče, ki je najvišje zvezno sodišče v ZDA. Ta opravlja redne sodne odločbe ter ustavno sodno kontrolo. Sodnike imenuje predsednik ob soglasju senata, ki pa so popolnoma neodvisni in imajo doživljenjski mandat (Grad, 2000: 60).

Predsedniški sistem temelji na neposredni izvoljenosti tako predsednika kot individualnega nosilca izvršne oblasti kakor tudi nosilcev zakonodajne oblasti (poslancev, kongresnikov,...). Predsednik ima tako formalno bolj proste roke pri izbiri najpomembnejših sodelavcev in pri vodenju politik, saj je možnost njegove zamenjave namreč predvidena le v izjemnih primerih (Tomšič, 2002: 90–91).

Za predsedniški sistem velja, da je vse usmerjeno na predsednika, togost in personalizacija moči, značilnost »winner take all« (Lijphard, 1992).

1.2. PARLAMENTARNI SISTEM

Parlamentarni sistem je nastal iz angleške politične tradicije, kjer se je sodna veja oblasti kmalu osamosvojila od drugih vej. Med nosilcema zakonodajne in izvršne oblasti (parlamentom in kraljem) je v dolgotrajnem boju za prevlado prišlo najprej do vzpostavitve ravnotežja in ostre delitve oblasti, tako da je parlament v celoti predstavljal in opravljal zakonodajno oblast, kralj pa izvršno. To je trajalo do konca 18. stoletja, nato je kralj izgubil kakršenkoli nadzor nad izvršno oblastjo. Izvršno oblast prevzame vlada, ki pa je za svoje delo odgovorna parlamentu. Kralj je obdržal le reprezentativno funkcijo, dejanskega vpliva na zakonodajno in izvršno funkcijo pa ni imel več (razen zgolj simboličnega) (Grad, 2000: 53).

Razvoj parlamentarizma je v nekaterih državah potekal postopoma od sredine 19. stoletja do konca prve svetovne vojne, npr. v Veliki Britaniji, državah Comonweltha, Skandinaviji, na Nizozemskem. V drugih državah pa je bil ta razvoj nenaden, nastal po revoluciji ali spremembi sistema, kot npr. v Franciji (1793, 1830, 1848, 1875) ali v Nemčiji (1848, 1918, 1945), v 70. letih v Španiji in na Portugalskem, nato pa še v vzhodnoevropskih državah (Alemann, Bruner v Nohlen, 2001: 264).

Vlada se v parlamentarnem sistemu praviloma imenuje iz parlamenta in ni inkompatibilnosti med executive in legislative. Vlada je kolegialno telo, skupaj s predsednikom vlade sta odgovorna parlamentu in morata v primeru nezaupnice odstopiti (Hague, Harrop in Breslin, 1998: 206). Vlada, ki ji je bila izglasovana nezaupnica, lahko zahteva od predsednika države, da razpusti parlament in razpiše nove, predčasne volitve. Vlada in parlament se tako na novo oblikujeta (Grad, 2000: 55).

Uravnoveženost zakonodajne in izvršne veje oblasti se kaže zlasti v dualizmu izvršne veje, saj je ta razdeljena na dva nosilca: vlado in predsednika države. Med seboj sta enakopravni, tesno sodelujeta in vplivata druga na drugo. Pri tem je vlada politično odgovorna parlamentu (Grad, 2000: 54–55).

Sodna veja oblasti je mnogo bolj samostojna in neodvisna, saj nanjo zakonodajna in izvršna oblast nimata neposrednih sredstev vplivanja. Pravtako sodna oblast ne more vplivati na drugi dve veji. Ustavosodna kontrola pomembno vpliva na delovanje tako zakonodajne kot tudi izvršne oblasti (Grad, 2000: 54).

V parlamentarnem sistemu ima predsednik države le protokolarno oz. simbolično vlogo. Lahko ga izvoli ljudstvo na splošnih volitvah (Avstrija, Irska, Portugalska), običajno pa ga izvoli parlament (Hague, Harrop in Breslin, 1998: 211).

V parlamentarni ureditvi je oblikovanje izvršne oblasti odvisno od razmerja sil v osrednjem zakonodajnem organu, tj. parlamentu, ki ga sestavljajo neposredno izvoljeni predstavniki. Vlada kot kolektivni organ izvršne veje oblasti je namreč izvoljena posredno, z večino v parlamentu, ta pa lahko vlado tudi zamenja (pravila o načinu zamenjave se v posameznih ureditvah razlikujejo). Obstaja tudi funkcija predsednika države (ki jo opravlja izvoljeni predsednik države ali dedni monarh), ki pa je pretežno protokolarne narave in nima pristojnosti povezanih z vodenjem izvršne veje oblasti (Tomšič, 2002: 90).

1.3. PARLAMENTARNO PREDSEDNIŠKI oz. POLPREDSEDNIŠKI SISTEM

Vsebuje značilnosti parlamentarnega in predsedniškega sistema. Najbolj dosledno se je razvil v Franciji na podlagi ustave iz leta 1958.

Njegova osnova izhaja iz parlamentarnega sistema, vendar je v njem položaj predsednika države okrepljen do te mere, da se že skoraj povsem približuje položaju predsednika v predsedniškem sistemu. Dodeljene so mu izredne pristojnosti, ki pa jih načeloma lahko izkoristi le v izrednih okoliščinah, v praksi pa je njegova moč vplivnejša in te pristojnosti pogosto izkorišča. Predsednik je voljen neposredno, vlada pa je v veliki meri odgovorna predsedniku republike, ki jo tudi vodi. Predsednik republike, ki je voljen na splošnih volitvah in ima osebno moč, koeksistira z vlado, ki temelji na zaupanju, ki mu jo da parlament.

Menjava parlamentarne in predsedniške faze poteka glede na to, ali ima predsednikova stranka večino v parlamentu ali ne (Lijphart, 1992). Tako so se v različnih državah razvile različne oblike tega sistema. V državah brez parlamentarne večine gre za največje sovpadanje ustave in prakse. Predsednik je v vmesni poziciji, nima ne simbolične ne absolutne moči.

V državah s stabilno večino je razhajanje med ustavo in prakso večje. Predsednikova vloga je v praksi dominantna ali zgolj simbolična. Razlika je, kot sem že prej omenila, odvisna od pozicije predsednika države v relaciji s parlamentarno večino. Če je predsednik vodja parlamentarne večine (predsednik Francije in predsednik Hrvaške), postane vsemogočen. Takrat je ves sistem zgrajen tako, da ima največjo moč predsednik države, za njim vlada in nato parlament. Če pa je le član parlamentarne večine, ima le simbolično vlogo. Če je izven parlamentarne večine, ima regulativno vlogo in njegove moči se ujemajo s tistimi, ki so zapisane v ustavi (Lijphart, 1992 in Grad, 2000). Predsednik ima še mnoge druge pristojnosti, ki odstopajo od pristojnosti predsednika v klasičnem parlamentarnem sistemu.

Temelj polpredsedniškega sistema so: neposredna izvolitev, široke pristojnosti, možnost sklicevanja in predsedovanja vladi, izvajanje aktov brez sopedpisa predsednika vlade in ministrov. Predsednik države ima močnejši položaj kot vlada in lahko v mnogočem arbitrira med zakonodajno in izvršno oblastjo (Ribičič, 2000: 79).

2. USTAVNE PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA HRVAŠKE PO USTAVI 1990

Po prvi ustavi 22. 12. 1990 je Hrvaška republika s polpredsedniškim oz. mešanim parlamentarno-predsedniškim sistemom oblasti. Celoten sistem oblasti je oblikovan po vzoru francoske ustave iz leta 1958.⁵ Ustava določa, da je predsednik republike vrhovni

---

⁵ Hrvaški predsednik je imel v resnici večji vpliv in večjo moč od francoskega predsednika. Francoski predsednik se samoomejuje, kadar stranka, ki ga je kandidirala, izgubi večino v narodni skupščini. Na ta način omogoči kohabitacijo z narodno skupščino in vlado, ki ima v skupščini večinsko podporo. Primer, ko predsednik Tuđman ni hotel dati soglasja k izvolitvi zagrebškega župana, kaže, da bi bil lahko poraz HDZ-ja na parlamentarnih volitvah podlaga za politični

državni poglavar hrvaške države, njegove temeljne funkcije pa so, da zastopa državo doma in v tujini, skrbi za spoštovanje ustave, zagotavlja obstoj in enotnost države ter skrbi za redno delovanje državne oblasti (Ustava 1990, 94. člen).

Predsednika republike se voli na neposrednih volitvah za dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma. V primeru smrti, odpovedi ali trajne zadržanosti predsednika republike, do izvolitve novega predsednika njegove dolžnosti prevzame predsednik sabora (Ustava 1990, 94. in 97. člen).

Funkcija predsednika republike je nezdružljiva z opravljanjem druge javne funkcije ali poklica, razen strankarskih zadolžitev (Ustava 1990, 96. člen).

Dejstvo, da je bil predsednik republike istočasno tudi predsednik stranke, je bil eden od glavnih vzrokov, zakaj je bila Hrvaška avtoritarna država in zakaj je imel predsednik tako veliko moč. Predsednikoval je največji večinski parlamentarni stranki ter tako samovoljno sprejemal zakone.

Poleg tega, da opravlja klasične funkcije šefa države, ima (oziroma je imel) tudi številne druge pristojnosti .

2.1. SPLOŠNE PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE PREDSEDNIKA REPUBLIKE

Predsednik republike lahko na predlog vlade in s sopodpisom predsednika vlade razpiše referendum o predlogu spremembe ustave ali o kateremkoli vprašanju, ki je pomembno za neodvisnost, enotnost in obstoj republike (Ustava 1990, 87. člen).

Razglašča zakone, ki jih sprejme predstavniški dom (Ustava 1990, 89. člen).

---

konflikt, zastoje in ostre politične napade med novo parlamentarno večino in predsednikom republike ter da bi bilo težko pričakovati samoomejevanje predsednika republike in kohabitacijo med njim in večino v saboru (Ribičič, 2000: 87). Temu mnenju ostro nasprotuje Smiljko Sokol, ki trdi, da se polpredsedniški sistem, oblikovan z ustavo l. 1990, v hrvaški politični in pravni javnosti narobe tolmači in razume. Tolmači se kot prezidencializem ali celo kot polautokratski sistem. Sokol trdi, da predsednik Republike Hrvaške nima večjih pooblastil kot predsednik Francije, nemški kancler ali predsednik britanske vlade (Sokol, 1998: 115). Več o tem v njegovih člankih: *Hrvatska kao demokratska država, Prijepori oko Hrvatskog parlamentarizma, Polupredsjednički sustav i parlamentarizam, Načelo diobe i ograničavanja vlasti* ipd.

Razpisuje volitve za oba doma Sabora Republike Hrvaške in ju sklicuje na prvo zasedanje. Imenuje in razrešuje predsednika vlade ter na predlog predsednika vlade imenuje in razrešuje podpredsednike in člane vlade. Daje pomilostitve ter podeljuje odlikovanja, priznanja in časne naslove (Ustava 1990, 98. člen).

Na predlog vlade odloča o ustanavljanju diplomatskih in drugih predstavništvih v tujini, postavlja in odpoklicuje diplomatske predstavnike ter sprejema poverilna pisma tujih diplomatskih predstavnikov (Ustava 1990, 99. člen).

Predsednik na predlog vlade in s predhodnim sopodpisom predsednika vlade po posvetovanju s predsednikom doma, lahko razpusti predstavniški dom, če je predhodno izglasovana nezaupnica vladi, ali če v predvidenem roku ni sprejet državni proračun (Ustava 1990, 104. člen).⁶

Z Zakonom o mestu Zagrebu daje soglasje za izvolitev župana. Predsednik republike lahko skliče sejo Vlade Republike Hrvaške in postavi na dnevni red vprašanja, za katera meni, da morajo biti obdelana, ter predseduje seji vlade, na kateri je prisoten (Ustava 1990, 102. člen).

Saboru Republike Hrvaške lahko pošilja poslanice, enkrat letno mu pa poroča o stanju v republiki in o narodu (Ustava 1990, 103. člen).

Predsednik Republike Hrvaške je vrhovni poveljnik hrvaških oboroženih sil, na podlagi odločitve predstavniškega doma napoveduje vojno in sklepa mir. V skladu z ustavo imenuje in razrešuje dolžnosti člane Predsedniškega odbora in Odbora obrambne in nacionalne varnosti ter jim predseduje.⁷ Predsednik republike ima na razpolago vojaški

---

⁶ S. Sokol pravi, da je tu pravica predsednika republike, da razpusti predstavniški dom sabora v veliki meri omejena. Predsednik republike lahko razpusti predstavniški dom na predlog vlade in s sopodpisom predsednika vlade, po posvetovanju s predsednikom doma, če predstavniški dom izreče nezaupnico vladi, ali če v mesecu dni od dneva predlaganja ne sprejme državni proračun (Sokol, 1992: 7).

⁷ Poleg predsednika republike so v Svetu obrambe in nacionalne varnosti še predstojnik Urada predsednika republike, predsednik vlade, podpredsedniki vlade, predsedniki obeh domov sabora, predstojnik Urada za nacionalno varnost,

kabinet kot svetovalno telo v svojem uradu, vojnega svetovalca, ter Urad za nacionalno varnost (Ustava 1990, 100. člen).

Predsedniku republike pri opravljanju dolžnosti pomaga Predsedniški svet in druga svetovalna telesa, katere člane imenuje in razrešuje on sam (Ustava 1990, 106. člen).

2.1.1. Vloga predsednika v vojni

V vojni se ustanovi Vojni kabinet, čigar člane imenuje vrhovni poglavar oboroženih sil (predsednik republike).

Opazna je določena avtonomnost delovanja organov v sistemu obrambe in njihova visoka stopnja podrejenosti predsedniku republike v odnosu do vlade in sabora, kar je predvsem rezultat ne le ustave in zakonskih predpisov, temveč predvsem nuje vodenja domovinske vojne (Tatalovič, 1996: 140).

V primeru vojne ali neposredne ogroženosti neodvisnosti in enotnosti republike ali v primeru prekinitve normalnega delovanja javne oblasti predsednik republike, odvisno od okoliščin, sprejema uredbe z zakonsko močjo in sprejme izredne ukrepe. Dokler predsednik koristi te pristojnosti, predstavniški dom ne sme oz. ne more biti razpuščen (Ustava 1990, 101. člen).

2.1.2. Odgovornost predsednika republike

Predsednik republike je odgovoren za kršitev ustave. Postopek za ugotavljanje odgovornosti predsednika republike lahko sproži predstavniški dom z dvotretjinsko večino vseh poslancev. O odgovornosti predsednika republike odloča Ustavno sodišče Republike Hrvaške z dvotretjinsko večino vseh sodnikov. Če Ustavno sodišče Republike Hrvaške

---

obrambni minister, minister za notranje zadeve, zunanji minister, načelnik Glavnega štaba oboroženih sil, vojni svetovalec predsednika republike ter guverner Narodne banke (Tatalovič, 1996: 135).

ugotovi njegovo odgovornost, lahko odloči o odvzemu funkcije oz. ga razreši dolžnosti (Ustava 1990, 105. člen).

2.2. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V ZAKONODAJNI VEJI OBLASTI – odnos do zakonodaje

Na podlagi načela delitve oblasti po ustavni ureditvi iz leta 1990 zakonodajno oblast izvaja hrvaški parlament (Sabor Republike Hrvatske), ki je dvodomen. Sestavljen je iz predstavniškega (spodnjega) doma, ki predstavlja vse državljane Republike Hrvatske, in županijskega (zgornjega) doma, ki predstavlja 20 županij (teritorialnih enot) in mesto Zagreb.

Predstavniški (zastupnički) dom sestavlja 128 poslancev, ki se jih voli na splošnih, neposrednih in tajnih volitvah, ki so kombinacija proporcionalnega in večinskega volilnega sistema, za obdobje štirih let. Predstavniški dom ima lahko najmanj 100 in največ 160 predstavnikov.

Županijski dom, ki kot drugi dom parlamenta sodeluje pri opravljanju zakonodajne funkcije, ima 68 predstavnikov. Poslanci se volijo za obdobje štirih let po večinskem volilnem sistemu v županijah kot volilnih enotah. Volivci v vsaki županiji volijo po tri poslance. Predsednik republike pa lahko v županijski dom iz vrst za republiko posebno zaslužnih prebivalcev imenuje do pet poslancev oz. predstavnikov. S tem je predsedniku republike omogočeno, da neposredno vpliva na sestavo županijskega doma, s tem pa tudi na izide parlamentarnih volitev. Če je imenoval (kar tudi je) vseh pet članov iz vrst HDZ-ja, je s tem HDZ-ju zagotovil večino v županijskem domu (Kasapović, 1993: 96 in 99).

Predsednik republike po izteku svojega mandata, če se izrecno ne odreče tej funkciji, postane dosmrtni član doma (Ustava 1990, 71. in 72. člen).

Predsednik republike lahko razpusti predstavniški dom sabora. Predstavniški in županijski dom sta lahko razpuščena tudi, če tako odloči večina vseh njunih poslancev (Ustava 1990, 77. člen).

Predstavniški dom odloča o sprejetju in spremembah ustave, sprejema zakone, sprejema državni proračun, odloča o vojni in miru, odloča o spremembi meja Hrvaške, razpisuje referendum, objavlja volitve, imenovanja in razreševanja v skladu z ustavo in zakonom, nadzira delo vlade in drugih nosilcev javnih funkcij odgovornih saboru, v skladu z ustavo in zakonom, daje pomilostitve za kazniva dejanja ter opravlja še ostale dolžnosti, ki so določene z ustavo (Ustava 1990, 80. člen). Predstavniški dom opravlja predvsem zakonodajno funkcijo ter funkcijo nadzora nad delom vlade, nima pa vpliva na njeno oblikovanje.

Predstavniški dom lahko največ eno leto opravlja zadeve, ki spadajo k pristojnostim vlade. Sem pa ne spadajo tiste pristojnosti, ki so določene z ustavo. To so: svoboda in pravice človeka, nacionalno pravo, volilni sistem, delovanje državnih teles in delovanje lokalne samouprave. Na področju obrambe predstavniški dom potrjuje predpise, ki se nanašajo na obveznosti nacionalne obrambe.

Razprava o proračunu, ki poteka vsako leto, omogoča vsakemu predstavniku, da se odloči o stanju obrambe ter razvoju obrambne in vojaške politike. Ta vprašanja se preučujejo in se o njih razpravlja v saborskem Odboru za nacionalno varnost in notranjo politiko. (Ustava 1990, 88. člen)

Županijski dom predlaga predstavniškemu domu zakone in razpisuje referendum, razpravlja in lahko poda tudi mišljenje o vprašanjih, ki so v pristojnosti predstavniškega doma. Predstavniškemu domu daje predhodno mnenje v postopku sprejemanja ustave ter mnenja o zakonih, katera urejajo nacionalno pravo, pravice in svoboščine določene s strani ustave, volilni sistem, delovanje in način dela državnih teles ter o delovanju lokalne samouprave in uprave.

Županijski dom ima tudi pravico, da z obrazložitvijo v roku petnajstih dni od izglasovanja zakona v predstavniškem domu vrne zakon v ponovno obravnavo. Na ta način županijski dom lahko sodeluje pri odločanju o vprašanjih obrambe in nacionalne varnosti, kar je drugače v pristojnosti predstavniškega doma (Ustava 1990, 81. člen).

V ustavi Republike Hrvaške se poleg sabora pojavlja še drugi zakonodajalec. Po 101. členu ustave ima predsednik republike pravico sprejemati in izdajati »uredbe s zakonsko močjo« v izrednih okoliščinah, katere sabor le še potrdi.⁸ V obdobju od 30. 05. 1990 do 02. 10. 1991 je enostrankarska vlada v obravnavo saboru predložila 243 zakonskih aktov. Od tega jih je bilo 185 oz. 76 % sprejetih po hitrem oz. izrednem postopku (Kasapović, 1993: 63). Hrvaški parlament je bil torej vseskozi močno podrejen izvršni oblasti.

Veliko iluzijo in romantični ideal profesorja Šimeta Đodana, da je nad hrvaškim saborom lahko le bog, je že zdavnaj prekinila ustava, ki nad sabor postavlja ne le predsednika republike ter seveda narodno politično voljo, temveč tudi kapriciozno voljo vodstva HDZ-ja (Letica, 1993: 91).

Z nenehnim kombiniranjem »strankarske strege« in terorjem večine je sabor sprejemal zakone in odločitve, kakršne je želelo vodstvo stranke na oblasti. Vendar pa je povečana frustracija opozicije in javnosti ogrožala popularnost in kredibilnost samega sabora. Govorilo se je, da je *Tuđman pameten, ker takemu saboru ne pusti odločati o pomembnih zadevah oz. o čem pametnem* (Letica, 1993: 93).

V času 1990–1999 je prevladovalo mnenje, da hrvaški politični sistem karakterizira prevelika koncentracija moči in oblasti znotraj izvršne oblasti, še posebej pa v predsedniku republike. Sabor pa je kot nosilec zakonodajne oblasti nemočen in marginaliziran. Smiljko Sokol pa je nasprotno prepričan, da so trditve glede marginaliziranosti hrvaškega sabora napačne. Le-ta tako ustavno pravno kot v praksi nima nič manjše pristojnosti od parlamentov v drugih demokratičnih državah, kot so Nemčija, Francija in Velika Britanija. Prav tako niso majhni saborski politični vpliv, moč in ugled. Večina ljudi na Hrvaškem ima sabor za simbol hrvaške državnosti in demokracije, vse to pa izhaja iz njegove

---

⁸Tudi Kasapović omenja izredne zakonodajne pristojnosti, ki jih je predsednik na različnih področjih večkrat izkoristil. Pravno in politično najvplivnejše so bile: Odločba o delovnih razmerjih, zaposlitvi, socialni skrbi, pokojninskem in invalidskem zavarovanju, otroškem dodatku in zaščiti žrtev v primeru vojne ali neposredne ogroženosti RH; Odločba o notranjih zadevah v primeru vojne ali neposredne ogroženosti RH; Odločba o informativni dejavnosti v primeru vojne ali neposredne ogroženosti RH; Odločba o organizaciji in delu sodne oblasti v primeru vojne ali neposredne ogroženosti RH; Odločba o uporabi Kazenskega zakona RH v primeru vojne ali neposredne ogroženosti RH; ipd.. Vse sprejete odločbe so močno vplivale na pravno-politične in socialne odnose v državi (1993: 60).

Z odločbo o informativni dejavnosti v primeru vojne se vzpostavlja cenzura, čeprav ustava to prepoveduje (38. člen) in zagotavlja svobodo mišljenja (Kasapović, 1993: 61).

zgodovinske vloge, ki jo je imel v obdobju fevdalizma, v 18. in na začetku 19. stoletja (1993: 28–29).⁹

2.3. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V IZVRŠNI OBLASTI – odnos do vlade

Vlada Republike Hrvaške ima poleg predsednika in podpredsednika določeno število članov (ministrov), ki so na čelu ministrstev. Predsednika, podpredsednika in člane vlade imenuje predsednik republike, potrdi pa jih predstavniški dom sabora. Pomemben je 111. člen ustave, ki pravi, da je Vlada Republike Hrvaške odgovorna predsedniku republike in predstavniškemu domu Sabora Republike Hrvaške. To kaže na podrejenost vladinega položaja.

Vlada kot izvršilni organ sprejema odločitve v skladu z ustavo in zakonom, predlaga zakone in državni proračun ter izvaja zakone in druge predpise, ki jih sprejemata sabor in predsednik republike (Ustava 1900, 110. člen).

Ustavne funkcije in pristojnosti dopolnjujejo mnogi zakoni, npr. zakon o zunanjih zadevah, o sklepanju in izvrševanju mednarodnih pogodb, o referendumu in drugih oblikah osebnega sodelovanja pri opravljanju državne oblasti in lokalne samouprave, o volitvah poslancev v hrvaški državni sabor, o pomilostitvah itd.

Zakonodaja je omogočila predsedniku republike še nekatere dodatne pristojnosti in razširila pristojnosti, ki jih je imel na temelju ustavnih določb.

»Tako zakon o sistemu državne uprave pooblašča predsednika republike, da imenuje in razrešuje namestnike ministrov, pomočnike ministrov in državne tajnike v ministrstvih; zakon o notranjih zadevah določa, da predsednik republike ocenjuje, kdaj so nastale izredne razmere; zakon o obrambi določa, da predsednik republike imenuje in razrešuje vojaške poveljnike in častnike oboroženih sil, določa zastave enot oboroženih sil in predpisuje oznake činov, dolžnosti in pripadnosti posameznim rodovom in službam; zakon o oboroženih silah določa, da predsednik dodeljuje na predlog obrambnega ministra višje in nižje vojaške čine ter čine generala oz. admirala; zakon o službi v oboroženih silah določa, da predsednik kot vrhovni poveljnik predpisuje oznake činov in pripadnosti posameznim rodovom ter oznake činov pripadnikov

⁹ Popolnoma nasprotna stališča zavzema večina drugih zahodnoevropskih, hrvaških in slovenskih avtorjev (Meier, 1996; Letica, 1999; Kasapović, 2001; Ribičič, 2000; Goldstain, 2003; Zajc, 2001).

oboroženih sil, na predlog obrambnega ministra pa tudi določa plače in druge prihodke aktivnih vojaških oseb; zakon o državnem pečatu določa, da imenuje predsednik republike varuhe državnega pečata; z zakonom o lokalni samoupravi in upravi je določeno, da župane in podžupane imenuje in razrešuje predsednik republike (na predlog vlade); z zakonom o mestu Zagrebu je določeno, da predsednik daje soglasje za izvolitev župana; zakon o odlikovanjih in priznanjih določa, da predsednik s pravilnikom predpisuje podobo vsakega odlikovanja, itd. (Ribičič, 2000: 86).¹⁰

S posebnim zakonom je bil ustanovljen Urad za nacionalno varnost kot »državno izvršilno telo«, ki je neposredno podrejeno predsedniku republike.

Izjave premierja H. Šarinića¹¹, kako on osebno in njegova vlada nimajo nikakršne politične subjektivitete, ker *le izvajajo predsednikovo politiko*, so objektivni pokazatelji, da nista obstajali delitev in vzajemna kultura oblasti, temveč le predsednikova volja in njena brezpogojna realizacija. To priznanje, da vlada kot avtonomni politični subjekt ne obstaja, je pokazatelj diktatorskih odlik v delitvi oblasti.

Predsednikove avtoritarne poteze so se kazale v tem, da je neprestano zamenjeval svoje sodelovce. Posebno usodno je bilo v zunanjem ministrstvu. Menjave ministrov, državnih uradnikov, svetovalcev, kot tudi gospodarstvenikov so bile izvedene po ukazu predsednika republike.^{12, 13}

V času 1990–1999 je večino v predstavniškem domu imel HDZ, tako da je bilo samoumevno, da bodo predsednik vlade in podpredsednik ter ministri potrjeni. Tako sta bila vlada in predstavniški dom sestavljena po volji predsednika republike.

---

¹⁰ Širše o tem v: NN, br.: 90, 30. 12. 1992; NN, br.: 49, 20. 09. 1991; NN, br.: 74, 06. 08. 1993; NN, br.: 29, 17. 06. 1991; NN, br.: 33, 19. 05. 1995.

¹¹ Hrvoje Šarinić je bil predsednik hrvaške vlade od novembra 1992 do aprila 1993. Na ta položaj ga je postavil sam predsednik države, ker je menil, da bo tako najlažje vplival na odločitve vlade (Letica, 1999: 85).

¹² Predsednik Tuđman je v prvih dveh letih zamenjal pet zunanjih in štiri obrambne ministre.

¹³ Tudi Zimmerman opaža, da je predsednik samovoljno menjaval in imenoval ljudi na visoke položaje, (1998 : 82, 83). Ko sta se s predsednikom Tuđmanom prvič srečala, to je bil zajtrk na ameriškem konzulatu, je Tuđman kar med pogovorom za predsednika sabora imenoval Žarka Domljana. Domljan, ki je bil v Tuđmanovem spremstvu med obiskom, je bil še najbolj presenečen.

2.4. ODNOS PREDSEDNIKA DO SODSTVA IN MEDIJEV

115. člen ustave iz leta 1990 pravi: »Sodna oblast je samostojna in neodvisna.«¹⁴

Ne le da vlada ni bila avtonomna, tudi pravosodje, ki na zahodu velja za popolnoma avtonomno, na Hrvaškem to ni bilo, čeprav so se sodniki in tožilci v Republiki Hrvaški svobodno volili po predvideni ustavni proceduri. Dejstvo, da so bili brez trdnejših obrazložitvev v dveh letih zamenjani trije glavni tožilci (Željko Olujić, Vladimir Šeks in Stjepan Herceg), in na desetine občinskih in okrožnih sodnikov ter tožilcev, postavlja pod vprašaj tezo o neodvisnosti hrvaškega pravosodja.

Za to obdobje je bilo značilno sistematično omejevanje svobode tiska. Opozicijski mediji so se pogosto srečevali s sodno vejo oblasti, katere delo je bilo politično vodeno. Zato so bili deležni sodnih pregonov in ogromnih sodnih odškodnin, kar je veliko medijev prisililo v prekinitev delovanja.¹⁵ Poleg sodne veje oblasti je imel državni tožilec tudi pravico, da je sam sprožil sodni proces, če je predhodno ocenil, da časopis obrekuje ali žali najvišje državne uradnike. »S podobnimi mehanizmi oblast ni le onemogočala ali odpravljala opozicijskega medijskega prostora, ampak je tudi v svoje namene preoblikovala njej naklonjene medije. V prvi vrsti je omenjena politika zajela nacionalno Hrvatsko televizijo (HTV) ter prorežimski časopis tedaj vladajoče stranke HDZ Vijesnik.« (Kustec, 2001: 213). To dokazuje tudi številčno prestopanje poslancev drugih strank v vrste HDZ-ja. V obdobju 1992–1995 je v predstavniškem domu kar 24 (17,3 %) poslancev zamenjalo stranko.

Zimmerman navaja, da je bil tisk gonilna sila, s katero je predsednik vplival na prebivalstvo in da je etično sovraštvo postalo vodilni medijski motiv. Predsednik republike je za glavnega urednika HTV-ja postavil Antona Vrdoljaka, fanatičnega nacionalista, ki je najprej odpustil vse Srbe, ki so pred tem sodelovali v hrvaškem tisku in televiziji (1998: 119).

---

¹⁴ Več o sodni oblasti v tem obdobju v členih 115–127 hrvaške ustave iz leta 1990.

¹⁵ Primer Feral Tribuna.

Kontrola medijev, ki je že mejila na teror, uporaba tajnih služb za diskvalifikacijo in prisluškovanje neistomislečim, vzpostavljanje atmosfere, da je vsak nehadezejevec izdajalec, je karakteriziralo politično življenje na Hrvaškem v devetdesetih letih (Goldstein, 2003: 427).

Hadezejevska okupacija medijev ni edini problem hrvaške demokracije ter predsednikove podobe na zahodu, kažejo se tudi drugi zametki nesvobode, tako na praktičnem kot na simboličnem političnem nivoju.

3. POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE HRVAŠKE V LETIH 1990–1999

S prvimi svobodnimi volitvami 1990 se je začelo novo konstitucionalno obdobje hrvaške politike ter proces tvorjenja nove družbenopolitične ureditve (Kasapović, 1993: 7).

Maja 1989 je bila ustanovljena Hrvaška socialnoliberalna stranka, ki se je zavzela za liberalno demokratično družbo na Hrvaškem. Nacionalno konzervativne in bolj katoliške politične sile so junija ustanovile HDZ. Za predsednika HDZ-ja je bil izvoljen hrvaški nacionalni ideolog Franjo Tuđman. Večstrankarstvo je bilo zakonsko dovoljeno šele v začetku februarja 1990 na seji hrvaškega sabora. Takrat je HDZ, v katerega so se vključevali organizacijsko sposobni in vplivni disidenti in prebežniki iz ZKH-ja, že postajal najmočnejša nova politična sila z mnogimi nedemokracijskimi tendencami (Goldstein v Prunk, 2002: 144).

Večstrankarski sabor je konstituiran 30. maja 1990. Sabor, v katerem je prevladoval HDZ, je na svoji prvi seji izvolil za novega predsednika Hrvaške dr. Franja Tuđmana, ki je bil hkrati predsednik HDZ-ja.¹⁶ Na seji 25. julija je bila dopolnjena obstoječa ustava, iz katere so bile odstranjene vse komunistične ideološke oznake, predsedniku pa odobrene velike

---

¹⁶ Predsednik republike je bil izvoljen v saboru že v prvem krogu glasovanja za Družbeno politični odbor Sabora v takratni zagrebški občini Dubrava, v volilni enoti Dubrava 1, kot kandidat HDZ-ja (Kasapović, 1993).

pristojnosti (Goldstein, Čular in Blanuša v Prunk, 2002: 145). Hkrati je bila potrjena Ustavna odločitev o suverenosti in samostojnosti Hrvaške.

3.1. PRVE VOLITVE IN ZAČETEK VLADAVINE HDZ

Prve parlamentarne volitve leta 1990 so bile izpeljane po dvokrožnem večinskem volilnem sistemu. Prvi krog volitev je bil 22.–23. aprila 1990, drugi pa 6.–7. maja 1990. Na volitvah je zmagal HDZ, dobil je 1.214.958 glasov, SKH-SDP 1.012.732, KNS 429.567, neodvisni kandidati 118.167, SDS pa 46.418 glasov. Hrvaška demokratična skupnost je torej dobila le 42 % glasov, vendar je po večinskem volilnem sistemu kot zmagovalna stranka v saboru imela največ mandatov, in sicer 58.62 % v občinskem svetu (Vječu občin), 67.5 % v družbeno političnem svetu (družbeno političkom viječu) in 51.885 v svetu združenega dela (vječu udruženog rada). Volilni sistem je HDZ-ju omogočil, da je v saboru dobil 26.4 % več poslancev, kot je dobil volivcev. Tako je v glavnem od treh saborskih domov (predstavniškemu domu) HDZ pridobil dvotretjinsko večino, kar mu je omogočilo, da so bile vse njihove odločitve in predlogi sprejeti.¹⁷

K zmagi HDZ-ja je pripomogel tudi večinski volilni sistem, delo profesorja Smiljka Sokola. Ustvaril naj bi sistem, ki reformirane komunistične partije ne bi potisnil v podrejen položaj. Izkazalo pa se je, da je večinski sistem prinesel koristi le HDZ-ju in mu s tem omogočil večino v saboru (Meier, 1996: 201). Ta sistem je spodbudil strankarsko koncentracijo in omogočil oblikovanje stabilne enostrankarske vlade (Kasapović, 1994: 181). Zajc še dodaja, da je uporaba večinskega sistema privedla do deformacije volje volilcev ter še bolj utrdila oblast vladajoče stranke (2001: 29). Tako je HDZ z absolutno večino v saboru zavladal enostrankarsko. V novo imenovani vladi in na vseh odgovornih pozicijah so bili izključno člani HDZ-ja in njihovi bližnji nestrankarski sodelavci.

---

¹⁷ Hrvaški sabor je za nekaj časa imel tri dome.

Dolgotrajna vladavina ene politične stranke ne prispeva k razvoju demokracije, temveč privede do koncentracije in nesorazmerja moči v družbi pa tudi do razmaha klientelizma in korupcije. Vladajoča strankarska elita se v primeru dolgotrajnega zasedanja oblasti prične vesti kot 'nedotakljivo' telo, s tem pa se povečajo skušnjave in priložnosti njenih pripadnikov za uporabo javnih resursov v nelegitimne namene (Tomšić, 2002: 181).

Ali kot pravi Goldstein, je bil s takim načinom vladanja popolnoma zanemarjen demokratičen princip delitve oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno, čeprav je bilo to v ustavi predvideno. Vodilna mesta so bila zapolnjena s člani HDZ-ja ali njihovimi bližnjimi sodelavci, tako da se ni mogla vzpostaviti neodvisnost institucij, nujna za funkcioniranje demokracije. K temu je veliko prispeval avtoritativni nastop in način vladanja samega predsednika, ki je absolutno podporo in avtoriteto v svoji stranki prenesel na svoje državniške funkcije (2003: 378).

Vzpostavitev večstrankarstva, svobodne volitve in demokratična ustava niso prinesli prave demokracije. Svobodno življenje se ni moglo razvijati, ker so bili skoraj vsi državljani na nek način v vsesplošnem nacionalnem gibanju, ki je funkcioniral na avtoritaren, ne pa na demokratični način (Blandžić, 1999: 778). Po vzpostavitvi avtoritarne populistične demokracije se je politično življenje odvijalo v pogojih 'domovinske vojne', ki je še bolj učvrstila avtorski stil in metodo vodenja države (ibid.).

Obramba države je dobila absolutno prednost pred preobrazbo političnega in družbenega sistema. Vojna je zavirala tranzicijske procese ali pa jih naredila v veliki meri netransparentne, kar je dopustilo prav divje lastninjenje in nedemokratično koncentracijo oblasti le v stranki - HDZ (Kasapović v Prunk, 2002: 147).

HDZ je absolutno obvladoval njen predsednik, ki je postal tudi predsednik republike z veliko politično močjo. To je bila posledica ustavne uzakonitve polpredsedniškega sistema. Že sama predsednikova politična narava je bila nagnjena k avtorskemu tipu oblasti, katero je prevzel po Josipu Brozu (Prunk, 2002: 146).

Predsednik je povsem prevzel oblast v svoje roke in ta avtokratski stil je pustil pečat na vseh državnih področjih. Tako oblikovani kult osebnosti, ima korenine v *anakronu* razumevanja univerzalnih predsedniških pooblastil iz predhodnih nedemokratičnih sistemov (Goldstein, 2003: 425).¹⁸

Njegova samovoljnost se je pokazala že ob prisegi za predsednika države, ko je spreminjal in improviziral besedilo oz. ni želel dobesedno ponavljati besed za predsednikom Ustavnega sodišča (Letica, 1999: 355).

Na prvih demokratičnih volitvah in v času vojne je hrvaško volilno telo iskalo vodjo, ki bo vodil nacijo v težkih (vojnih) časih.¹⁹ Tako stanje patriotskega sentimentalizma je HDZ izkoriščal, še po letu 1995 (Goldstein, 2003: 425).

Hrvaška vlada je bila marginalizirana in je predvsem razgrajevala in izvajala odločitve, ki so jih prinesli predsednik in njegova svetovalna telesa. Sabor pa je vse bolj dobival oznake »monarhističnega parlamenta«, v katerem HDZ kot večina brezpogojno izvaja predsednikove odločitve. Usoda višjih državnih uradnikov je bila velikokrat odvisna od osebne vdanosti predsedniku.

»Toda zaradi na pol vojnega stanja je v hrvaški politiki absolutno gospodarila konzervativna HDZ, ki je do jeseni 1992 dobro sodelovala z ultradesničarsko velikohrvaško Hrvaško stranko prava in z njeno pomočjo vzpostavila v Hrvaški populistično nacionalistični in konzervativni režim. Njegovi najbolj vidni znaki so bili tesna navezanost na katoliško cerkev, ki je dobila spet precejšnje pravice v javnosti, uvedba katoliškega verouka v šole in precejšnja državna kontrola nad mediji, zlasti nad HTV, ki jo je njen direktor, popularni filmski režiser Anton Vrdoljak, sicer član vodstva HDZ, imenoval «katedrala hrvaškega duha.« (Prunk, 2002: 148).

---

¹⁸ Tudi določene Tuđmanove izjave kažejo na to, da ga ne moremo imeti za demokrata, npr.: »Na Hrvaškem so vsi enakopravni, vendar je treba vedeti, kdo je gostitelj, kdo pa gost«; »Nekateri trdijo, da je moja žena Srbkinja, jaz pa sem srečen, da ni ne Srbkinja ne Židinja!« Takih izjav si predsednik demokratične republike ne bi smel dovoliti.

¹⁹ 19. maja 1991 je bil na Hrvškem izpeljan referendum o neodvisnosti. Referenduma se je udeležilo 83 % volilnih upravičencev, od tega jih je za neodvisno Hrvaško glasovalo 93 %. Srbi iz Krajine so ta referendum bojkotirali in organizirali svojega z vprašanjem, ali naj se Srbska krajina združi s Srbijo in ostane del Jugoslavije. Izid je bil pozitiven (99 %). S tem je bila ogrožena hrvaška državna celovitost saj je izgubila dejanski nadzor nad več kot 20 % svojega ozemlja (Goldstein, 1999).

Ustava je predsedniku dala velike pristojnosti, a jih je ta še dodatno razširil. Želel je vplivati na vse veje državne oblasti in to dejansko tudi storil. Presojal je o kulturi, športu, informativni program državne televizije je bil še posebej v predvolilnem času nespretno zakamuflirano strankarsko glasilo HDZ-ja (Goldstein, 2003: 426). Kar je bilo najhuje, je bila vse manjša kontrola oblasti nad gospodarstvom ter vse bolj razširjena korupcija in kmetijski kriminal.

3.1.1. Predsednikove insignije

Tuji opazovalci vidijo simptom diktatorstva predsednika Tuđmana tudi v predsedniškem protokolu ter vladajoči elitni politični kulturi. Predsedniške insignije, rituali, ceremonije, protokol nasploh, vse je preveč kičasto in preveč povdarjeno (Letica, 1993: 78–79).

Sredi devetdestetih let so nekateri hrvaški nacionalisti celo sprožili pobudo, da se Tuđmana proglasi za bana, Hrvaško pa za banovino. Čeprav mu v času življenja ni bil dodeljen plemiški naziv, nam bo ostalo v spominu, da se je Tuđman v številnih nastopih samoimenoval za hrvaškega poglavarja, kar je titula, ki se v politični terminologiji običajno uporablja za kronane glave ali vrhovne cerkvene dostojanstvenike. Pri tem velja dodati, da so Tuđmanov državni protokol z lentami in častno gardo v kičastih zgodovinskih uniformah, njegovi obiski Sinjske alke itn. spominjali na protokol nekdanjega avstroogrškega dvora.

Hrvaški Sabor je predsedniku dodelil kar 9 najvišjih državnih odličij.²⁰ Z Odlokom o odlikovanju, ki ga je sabor sprejel 30. maja 1995, je hrvaški predsednik razglašen za najpomembnejšo osebo v zgodovini (Letica, 1999: 59). Hrvaški predsednik si je v prvih

---

²⁰ Ta odličja so: 1. Velered kralja Tomislava z lento in veliko Danico (za najvišje zasluge pri ustavitvi suverenosti hrvaške države in njenega ugeleda v svetu), 2. Velered kralja Petra Krešimira IV. z lento in Danico (za razvoj hrvaške vojne teorije in strategije ter za ustanovitev hrvaške vojske), 3. Red kneza Domagoja z verižico (za veliko herojstvo na bojišču), 4. Red Anteja Starčevića (za doprinos k razvoju hrvaške državne misli), 5. Red Stjepana Radića (za zasluge v boju za nacionalne in socialne pravice), 6. Red Danice Hrvaške z likom Ruđera Boškovića (za izjemne znanstvene zasluge), 7. Red hrvaškega trolista (za vojaške zasluge), 8. Spomenica domovinske vojne in 9. Spomenica domovinske hvaležnosti (za petletno vodenje hrvaške države). (Letica, 1999: 59).

petih letih vladavine prisvojil skoraj vse naslove (titule), ki so možne za smrtnika. Je predsednik države in stranke; kadar to želi, predseduje in postane predsednik vlade; je poglavar oboroženih sil z nenavadnim nazivom »Vrhovnik«; je akademik in najplodnejši hrvaški pisatelj (v zadnjih 10 letih je objavil 10 obsežnih knjig); poleg tega je še pokrovitelj najrazličnejših državnih zadev; občasno je tudi boter; je član bratovščine Bratje hrvaškega zmaja, ki mu je dodelila naziv Zmaj Hrvaške (Zmaj od Hrvatske); ima pa tudi lastni tajni red predsednikovih vitezov (Letica, 1999: 60). Predsednik je tudi ustanovitelj Zaklade hrvatskog državnog zavjeta, ki je ustanovljena oktobra 1995.

3.2 PARLAMENTARNE IN PREDSEDNIŠKE VOLITVE 1992

Volitve leta 1992 so bile izpeljane pod bistveno drugačnimi pogoji, kot tiste leta 1990. Prvič so istočasno izpeljane predsedniške in parlamentarne volitve, kar je vplivalo na celotni volilni proces, od načrtovanja volilne reforme do volilnih rezultatov (Kasapović, 1993: 73). Prišlo je do nekaterih sprememb v strankarski sestavi predstavniškega doma, v katerega je uspelo priti le šestim strankam (Zajc, 2001: 34).

Premoči HDZ-ja ni ogrozila niti uvedba kombiniranega volilnega sistema, po katerem se je 50 % poslancev sabora volilo po proporcionalnem, 50 % pa po večinskem volilnem sistemu. Po tem zakonu so smeli 12 poslancev (9 % sabora), izvoliti Hrvati iz tujine. Tako je HDZ je znova odločilno zmagal. V proporcionalnem delu je osvojil 43,7 % glasov in dobil 31 mandatov od 60-ih; še močnejši pa je bil v večinskem delu, kjer je dobil kar 54 mandatov od 60-ih. Na drugo mesto se je precej presenetljivo povzpela Hrvaška socialnoliberalna stranka s 17,3 % v proporcionalnem delu in z 12 poslanci in še dvema iz večinskega dela. Velika porazenka je bila prenovljena stranka komunistov. Zastopnike v saboru so dobile še Hrvaška narodna stranka (6,5 %) glasov, Hrvaška kmečka stranka (4,1 %), in precej močna Hrvaška stranka prava (6,9 %). Dobro se je odrezala tudi povezava regionalnih strank Istre, Dalmacije in Slavonije, ki je zbrala 4,5 % proporcionalnih glasov in v Istri osvojila kar tri direktne večinske mandate (Čular in Blanuša v Prunk, 2002: 149).

V vsesplošni nacionalni evforiji je HDZ pridobil še več, njegov vodja pa je povečal svojo karizmo in vpliv, kar se je pokazalo na predsedniških volitvah leta 1992.

Tabela 1: Rezultati predsedniških volitev na Hrvaškem leta 1992

KANDIDAT	ODSTOTEK GLASOV
Franjo Tuđman (HDZ)	56,7
Dražen Budiša (HSLŠ)	21,9
Savka Dapčević–Kučar (HNS)	6,0
Dobroslav Paraga	5,4
Silvije Degan	4,1
Marko Veselica	1,7
Ivan Cesar	1,6
Antun Vujić	0,7

Vir: Kasapović, Mirjana, ur. (2001): Hrvatska politika 1990–2000: Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

3.3 PARLAMENTARNE VOLITVE 1995 IN ZAGREBŠKA KRIZA

Te volitve so potekale po precej spremenjenem volilnem zakonu, spremembe pa so bile izvedene tik pred volitvami. Za vladajočo stranko je spreminjanje volilnih pravil bila že navada. Proporcionalno načelo je bilo bolj poudarjeno, tako da so 80 poslancev v predstavniškem domu volili po proporcionalnem sistemu, 28 pa po večinskem v 28 volilnih enotah. Število sedežev s srbsko manjšino je bilo močno zmanjšano (s 13 na 3), uveden pa je bil tudi poseben skupinski glas za predstavnike hrvaške diaspore, ki so lahko volili 12 poslancev. Hkrati je bil zvišan prag za vstop stranke v predstavniški dom s 3 na 5 % (Zajc, 2001: 35).

HDZ je izbiral čas volitev in si prilagajal volilne zakone, tako da so bile volitve leta 1995 že konec oktobra, torej leto pred zakonskim rokom, vendar pa dva meseca po zmagoviti

akciji hrvaške vojske.²¹ HDZ je tudi tokrat zmagal s 45,23 % glasov. Precej je izgubila Hrvaška socialnoliberalna stranka, ki je osvojila le 11,55 % glasov in s tem izgubila drugo mesto, na katero se je z 18,26 % povzpela zveza sredinskih strank HSS, HNS in IDS. Skoraj dvakrat več glasov (8,93 %) kot leta 1992 je dobila Socialdemokratska stranka (prenovljeni komunisti). V sabor se je prebila še Hrvaška stranka prava s 5 % glasov (Čular v Prunk, 2002: 155), in tako postala pomemben zaveznik HDZ-ja, ki je ponovno sestavil vlado in ohranil v svojih rokah vse ključne pozicije v hrvaški državi (ibid.).

Kot sem že omenila, so bile volitve l.1995 le nekaj mesecev po operaciji Nevihta, ki je pod hrvaško oblast zopet vrnila ozemlje Kninske krajine, in so imele namen še bolj utrditi vladavino HDZ-ja.

V prvi polovici devetdesetih let je na Hrvaškem opazen še vedno dokaj nestabilen strankarski sistem z eno prevladujočo stranko ter slabotno oz. razpršeno opozicijo. V takih razmerah opozicija ni mogla tekmovati s HDZ-m, ki se je razglašal za edino učinkovito in organizirano branilko hrvaške samostojnosti pred srbsko agresijo. Njeni poskusi, da bi z bojkotom opozorila na nemogoče razmere, pa niso uspeli. S tem se je le še bolj oddaljila s političnega prizorišča in izgubila del pristašev (Zajc, 2001: 35).

»Predsedniško avtoritarni klientelistični režim je svojo nedemokratično regresijo v postkomunistični Hrvaški pokazal najbolj v t. i. zagrebški politični krizi 1995–1997.« (Kasapović v Prunk 2002: 158). Kriza se je začela po občinskih volitvah za zagrebško mestno skupščino konec leta 1995, na katerih je zmagala protihadezejevska koalicija sedmih strank, ki je vključevala prenovljene komuniste, liberalce, HSS in narodnjake. Ta je za načelnika mesta in župana zagrebške teritorialne županije določila člana HSLS. Predsednik države, ki je imel po volilnem zakonu iz vojnega časa pravico potrjevati župane, ni želel potrditi župana iz opozicijskih vrst, češ da to lahko škoduje državnim

---

²¹ V avgustu 1995 je hrvaška vojska izvedla »čistilno akcijo« Nevihta, s katero je vrnila pod svojo oblast ozemlja Kninske Krajine. Ta akcija je bila izvedena v 3 dneh, za posledico pa je imela veliko število srbskih beguncev. V maju 1995 je hrvaška armada izvedla akcijo Blisk, ta je bila pa na področju Slavonije, tako kot Nevihta je bila ta bliskovita in je pod hrvaško oblast vrnila zasedena območja zahodne Slavonije, posledica pa so bili številni srbski begunci in porušena, zažgana in opustošena ozemlja (Rašković: 1997).

interesom. Zmagovalna volilna večina je vztrajala pri svojih kandidatih vendar je predsednik na podlagi svojih pooblastil imenoval župana iz HDZ-ja, ki je bil v skupščini v manjšini.^{22, 23}

Zagrebško skupščino je zajela kriza, ki je izzvala predčasne nove županijske volitve leta 1997, na katerih je HDZ-ju uspelo kupiti dva zastopnika HSS-ja ter si tako pridobiti tudi formalno oblast v Zagrebu (Goldstein v Prunk, 2002: 158–159).

Takšne notranje politične poteze, kombiniranje državnega nadzora nad javno televizijo ter odklonilna politika do vračanja srbskega prebivalstva na domove na Hrvaškem so Hrvaški prinesli ostro kritiko Evropske Unije in Sveta Evrope, za katerega članstvo se je potegovala.

Na Hrvaškem je vodilna stranka še celo desetletje ostala na oblasti. S pomočjo volilnega inženiringa, s katerim si je pridobila večje število mandatov, z volilnimi goljufijami ter končno z nadzorom javnih občil, je svojo oblast uspela celo utrditi (Zajc, 2001: 23).

Predsedniku sta bili vedno v veliko pomoč hrvaška vojska, kot strankarska armada HDZ-ja, in katoliška cerkev. V predvolilnih kampanjah so na listah HDZ-ja kandidirali visoki oficirji hrvaške vojske, ki so imeli v očeh javnosti velik ugled, saj so bili soustvaritelji hrvaške države. Predsednik je leta 1992 začel s tako imenovano »duhovno obnovo« oz. vrnitvijo k tradicionalnim katoliškim vrednotam. Hrvaška država se je vedno identificirala s katolištvom, kar nakazuje tudi izrek: »*Tudi bog je bil Hrvat*«. V širši javnosti se je vkoreninilo mnenje, da je hrvaštvo istovetno s katolištvom oz. da se katoliška cerkev lahko poistoveti z državo in država z njo. Torej ni bilo delitve med državo in cerkvijo, kar je značilno za parlamentarne demokracije (Goldstein, 2003: 431).

---

²² To kaže na to, kakšno moč je imel predsednik ter kako mu je vojna v bistvu pomagala .

²³ Predsedstvo HDZ-ja o zagrebški krizi: »Izzivanje krize v Zagrebu je poskus destabilizacije in zamenjave oblasti v celi Hrvaški, združena opozicija z iskanjem pomoči od zunaj lajša pritisk mednarodnih uradnikov na Hrvaško« je med drugim zapisano v pismu, ki ga je predsedstvo HDZ-ja 29. marca 1996 naslovlilo na prebivalce Zagreba, zagrebške županije in cele Hrvaške.

3.4 VOLITVE 1997 IN POSTOPEN UPAD MOČI HDZ-ja IN PREDSEDNIKA

Za obdobje 1995–2000 je za notranjepolitično življenje značilno, da so se opozicijske stranke bolj poenotile ter začele bolj neposredno nasprotovati režimu in vse manj ena drugi.

Ko se je leta 1997 na volitvah za županijski dom sabora pokazal majhen upad moči HDZ-ja, ki so ga povzročili slabo gospodarsko stanje, socialni problemi, velika brezposelnost, velika socialna diferenciacija, kot posledica divjega nelegalnega lastninjenja (pri katerem je profitirala predvsem klientela HDZ-ja), se je režim prvič zbal za izid prihodnjih parlamentarnih volitev. Tako si je HDZ za morebitni poraz na parlamentarnih volitvah pripravljajl alternativno oblast v raznih predsedniških svetih: v Svetu za obrambo, Svetu za nacionalno varnost in Svetu za strateške odločitve. Spomladi 1999, ko je ugled HDZ-ja padel na najnižjo raven po letu 1990 in je vladalo splošno prepričanje, da bo izgubil na volitvah, je bil predsedniški svet razširjen s celo mrežo raznih teles za določena področja državne politike in je deloval kot nekakšna preventivna kontravlada (Kasapović v Prunk 2002: 160). Toda klientela HDZ-ja je bila še vedno zelo številna in vplivna saj se je stranka hranila iz moralno političnega prestiža predsednika.

Predsednik je leta 1997 ponovno zmagal, in to že v prvem krogu. Kot nosilec liste HDZ-ja je zmagal na vseh parlamentarnih in lokalnih volitvah leta 1990, 1992, 1993, 1995 in leta 1997²⁴.

Tabela 2: Rezultati predsedniških volitev na Hrvaškem leta 1997

KANDIDAT	ODSTOTEK GLASOV
Franjo Tuđman (HDZ)	60,1
Zdravko Tomac (SDP)	21,8
Vlado Gotovac (HSLŠ)	18,1

Vir: Kasapović, Mirjana, ur. (2001): Hrvatska politika 1990–2000: Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

²⁴ <http://www.zhdz.hr/hr/zaklada/tudjman.htm> (12. 05. 2003).

Tuđman se je kljub temu, da je bil izvoljen na demokratičnih volitvah, približal sistemu vladanja absolutističnih monarhov, saj je negiral parlament in instrumente pravne države, razveljavljal voljo državljanov (že naveden primer lokalnih volitev v Zagrebu leta 1997) ter sam odločal o najrazličnejših državnih zadevah, tudi kdo bo urednik oddaj na državni televiziji ali kateri igralci bodo nastopili v dresu nacionalne nogometne reprezentance.²⁵

Vojna, ki se je odvijala na hrvaškem ozemlju v obdobju 1991–1995 se najpogosteje navaja kot razlog, da se demokracija ni dokončno razvila. Okupirano ozemlje, ki je ponovno postalo del Republike Hrvaške šele leta 1998, sedem let po izbruhu vojne in osem let po prvih svobodnih volitvah, je tudi dalo plodna tla avtoritarnosti. In predvsem vojna in vojna nevarnost sta bila dejavnika, ki sta nacionaliste pripeljala na oblast in jim omogočila, da tam ostanejo. Občutek kolektivne ogroženosti je bil politični zaveznik avtoritarnih nacionalistov.²⁶

Oseba, kot je predsednik Tuđman, je bila idealna in tudi zelo koristna v času vojne in v času nastajanja hrvaške države. Vendar pa ni bila idealna za razvoj demokracije in modernizacijo hrvaške družbe. Predsednik je moral vselej imeti pod nadzorom vse, kar ga je obkrožalo (Letica, 1999: 62–63).

Konec devetdestih postajata politična in ekonomska situacija vse bolj dramatični. Finančne afere (primer dubrovniške banke), odkritje tajnega računa Ankice Tuđman ipd. razkrivajo

---

²⁵ Branko Horvat Tuđmanu očita naslednje: Tuđman ne spoštuje volilnih izidov v Zagrebu in na Reki; Tuđman ima medesebojno dve izključujoči se funkciji: je predsednik države (vseh Hrvatov) in predsednik stranke (le nekaterih Hrvatov). Če želi voditi medstrankarske pogovore, mora odstopiti z mesta predsednika države, če želi pa ostati predsednik države, mora opustiti strankarsko funkcijo. Tuđman mora umakniti tožbe protiv novinarjem Ferala in ne sme več tožiti opozicijske časopise. Verbalni delikt je nezdržljiv s svobodo izražanja. Brez svobode govora ni demokracije.

Kot mnogi drugi mu očita tudi to, da HDZ drži Hrvaško na Balkanu in ji ne dovoli vstopa v Evropo, ter da so njegove vlade razdrle Hrvaško, tako gospodarsko, družbeno in moralno (2002: 26, 79).

Navaja tudi citat pravnika Vladimirja Primorca, ki opisuje, kako je neki minister Tuđmanu razlagal, da so nekateri njegovi pogledi v nasprotju z ustavo: »*Vem, je odgovoril Tuđman, vendar mi smo na oblasti.*« (Kolo, 2/2001, st.133 v 2002: 91)

²⁶ O vzrokih in poteku vojne na Hrvaškem glej v: Bilandžić (1999): Hrvatska moderna povijest; Rašković, J (1998): Izgon, Srpska zapadna Slavonija, maj 1995, Cetinje in Ravnj Kotari - Maslenica 1993, julij 1994; Beham, M. (1997): Ratni doboši, Beograd itd.

skorumpiranost in nemoralnost režima. Vse večje politične in gospodarske težave so z leti povzročile postopen, vendar zagotovljen padec predsednikove popularnosti. Vse bolj je postajalo jasno, da je avtoritarni režim glavna ovira na poti v evropske integracije (Goldstein, 2003: 433).

Predsednik Tuđman je konec leta 1996 težko zbolel in umrl decembra 1999. Lahko se le vprašamo, kakšni bi bili izidi parlamentarnih volitev leta 2000, če bi bil predsednik živ.

4. USTAVNE PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA HRVAŠKE PO USTAVI 2000

Institucija predsednika republike je po veljavni ustavi Republike Hrvaške iz leta 2000 umeščena v parlamentarni sistem. Hrvaški predsednik predstavlja in zastopa republiko doma in v tujini. Skrbi za redno, usklajeno delovanje in stabilnost državne oblasti. Odgovoren je za obrambo in za teritorialno neodvisnost in celovitost Republike Hrvaške (Ustava 2000, 93. člen).

4.1. STATUS PREDSEDNIKA REPUBLIKE

4.1.1. Način izvolitve in funkcijska doba – volitve, mandat in reelekcija šefa države

Predsednika Republike Hrvaške se izvoli na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah. Izvoljen je za funkcijsko dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma. Na volitvah je izbran tisti kandidat, ki je dobil večino (dvokrožni večinski sistem). Če v prvem krogu noben kandidat ni dobil večine glasov, se volitve ponovijo v 14-ih dneh med kandidatoma, ki sta dobila največ glasov. Novega predsednika se voli najmanj 30 dni, a največ 60 dni pred iztekom mandata. Pred nastopom funkcije izreče predsednik republike pred

predsednikom Ustavnega sodišča Republike Hrvaške svečano prisego (Ustava 2000, 94. člen).

Po ustavni določbi je funkcija predsednika republike nezdružljiva z opravljanjem druge javne funkcije ali poklica. Po izvolitvi mora o svoji odpovedi obvestiti hrvaški sabor. Gre za institut inkompatibilnosti. Predsednik s svojim delovanjem ne sme vzbujati vtisa pristranskosti (Ustava 2000, 95. člen).²⁷

4.1.2. Nadomeščanje

V primeru krajše odsotnosti, bolezni ali dopusta predsednik republike lahko pooblasti predsednika hrvaškega sabora, da ga nadomešča. O vrnitvi odloča sam predsednik. V primeru zadržanosti, bolezni ali nesposobnosti, še posebej če se predsednik ni zmožen odločiti glede pooblastitve namestnika, predsednik sabora na podlagi določbe Ustavnega sodišča prevzame dolžnost začasnega predsednika. Ustavno sodišče pa odloča na predlog vlade. V primeru trajnega zadržka, smrti, odstopa ali če ustavno sodišče ugotovi razloge za prekinitvev mandata predsednika, se to sporoči Ustavnemu sodišču in predsedniku hrvaškega sabora in dolžnost začasnega predsednika ravno tako prevzame predsednik sabora. Ko predsednik sabora kot začasni predsednik prinese akt o razglasitvi zakona, akt sopodpiše tudi predsednik Vlade Republike Hrvaške (Ustava 2000, 96. člen).

4.1.3. Prisega

Pred nastopom funkcije predsednik republike svečano priseže pred predsednikom Ustavnega sodišča Republike Hrvatske.

---

²⁷ Ustava iz leta 1990 dovoljuje, da je predsednik države istočasno lahko tudi član (v tem primeru predsednik) stranke. (96. člen)

4.1.4. Odgovornost šefa države – Imuniteta – Odvzem funkcije

Predsednik Republike Hrvaške ima imuniteto. Ustava ureja odgovornost predsednika republike (impeachment). Če predsednik republike pri opravljanju svoje funkcije krši ustavo ali huje krši zakon, odgovarja pred Ustavnim sodiščem. Postopek za ugotavljanje odgovornosti lahko sproži predstavniški dom z dvotretjinsko večino. O odgovornosti odloča ustavno sodišče z dvotretjinsko večino vseh sodnikov (Ustava 2000, 104. in 105. člen). Ustavno sodišče mora odločbo o odgovornosti predsednika republike za kršitev ustave, podati v roku 30 dni. Če se krivda dokaže, predsedniku republike dolžnost preneha.

Predsednik republike ne sme biti priprt, niti ne sme biti proti njemu podana kazenska ovadba, ne da bi jo odobrilo Ustavno sodišče. Brez odločbe Ustavnega sodišča je lahko priprt le, če so ga zalotili pri kaznivem dejanju, za katerega je predpisana zaporna kazen daljša od 5 let. V tem primeru je državno telo, ki je predsednika priprlo, dolžno o tem takoj obvestiti predsednika Ustavnega sodišča (Ustava 2000, 104. in 105. člen).

4.1.5. Predsednik republike je vrhovni poveljnik oboroženih sil

Na osnovi odločitve hrvaškega sabora napoveduje vojno in sklepa mir, v primeru neposredne ogroženosti neodvisnosti, enotnosti in obstoja države lahko s sopodpisom predsednika vlade ukaže uporabo oboroženih sil, čeprav ni razglašeno vojno stanje. V primeru neposredne ogroženosti neodvisnosti in ko je državnim telesom onemogočeno delovanje, lahko predsednik republike na predlog predsednika vlade sprejema zadeve z zakonsko močjo (Ustava 2000, 100. člen).

Z ustavo opredeljena funkcija je, da predsednik republike predstavlja republiko Hrvaško doma in v tujini in je vrhovni poveljnik njenih oboroženih sil (Ustava 2000, 99. člen).

Predsednik republike ima v skladu z ustavo še naslednje pristojnosti: skrbi za redno in usklajeno delovanje ter za stabilnost državne oblasti, odgovoren je za obrambo neodvisnosti in teritorialne enotnosti Republike Hrvaške. Imenuje in razrešuje vojaške

poveljnike v skladu z zakonom, razglašča zakone (v 8 dneh od dneva, ko so razglašeni v hrvaškem saboru). Če ugotovi, da zakon ni v skladu z ustavo, lahko sproži postopek za oceno ustavnosti zakona pred ustavnim sodiščem (Ustava 2000, 98. in 99. člen).

Razpisuje volitve za hrvaški sabor (do sredine leta 2001 sta bila v saboru dva domova, predstavniški in županijski dom, sedaj pa je sabor enodomen) in določi prvo zasedanje, razpisuje referendum v skladu z ustavo (Ustava 2000, 86. in 97. člen). Podeli mandat za sestavo vlade osebi, ki na osnovi delitve poslanskih mest v saboru uživa zaupanje/podporo večine vseh poslancev v saboru oz. imenuje in razrešuje predsednika vlade. Podpredsednike, ministre in druge člane vlade predsednik republike imenuje in razrešuje na predlog predsednika vlade (predsednik države pa nima nikakršnih pristojnosti pri imenovanju oz. predlaganju ministrov, jih le potrdi) (Ustava 2000, 97. člen).²⁸

Odloča o pomilostitvah, podeljuje odlikovanja, priznanja in časne naslove, prepisane z zakoni (Ustava 2000, 97. člen).

Predsednik republike in vlada sodelujeta v oblikovanju in izvajanju zunanje politike. Na predlog vlade in s sopodpisom predsednika vlade predsednik republike odloča o oblikovanju diplomatskih misij in konzularnih pisarn Republike Hrvaške v tujini. Predsednik republike na predlog vlade in z mnenjem Hrvaškega sabora sprejema odločitve o imenovanju in odpoklicu diplomatskih predstavnikov Republike Hrvaške v tujini, s predhodnim sopodpisom predsednika Vlade Republike Hrvaške, prav tako tudi sprejema poverilna pisma tujih diplomatskih predstavnikov (Ustava 2000, 98. člen).

Lahko predlaga/zahteva sklic izredne seje vlade, lahko je prisoten na zasedanju in sodeluje v razpravi (Ustava 2000, 86. člen).

V skladu z določili 103. člena ustave lahko razpusti Hrvaški sabor.

---

²⁸ V procese razpustitve parlamenta je predsednik vpleten pod točno določenimi pogoji, saj se praviloma možnost razpustitve parlamenta s strani predsednika države povezuje z neizvolitvijo vlade v parlamentu v določenem časovnem obdobju (Krašovec, Lajh, 2003a: 87).

Predsedniku republike pri opravljanju njegovih dolžnosti pomagajo posvetovalna telesa. Sam imenuje in razrešuje člane teh teles. Niso dovoljena imenovanja, ki so v nasprotju z načelom delitve oblasti (Ustava 2000, 106. člen). Predsednik države lahko predlaga ustavne amandmaje.

4.2. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V IZVRŠNI OBLASTI – odnos do vlade

Predsednik republike in Vlada Republike Hrvaške sodelujeta v oblikovanju in izvajanju zunanje politike. Predsednik lahko predlaga vladi, da skliče sejo in obravnava določena vprašanja, lahko je prisoten na seji vlade in lahko sodeluje v razpravi (Ustava 2000, 101. člen).

Predsednik republike in Vlada Republike Hrvaške, v skladu z ustavo in zakoni, sodelujeta v usmeritvi dela varnostnih služb. Imenovanje vodilnih v varnostnih službah, s predhodnim mnenjem Hrvaškega sabora, sopodpišeta predsednik republike in predsednik vlade (Ustava 2000, 102. člen).

V skladu s 103. členom ustave predsednik lahko razpusti Hrvaški sabor. Na predlog vlade s sopodpisom predsednika vlade, vendar po posvetovanju s predstavniki članov parlamentarnih strank lahko razpusti Hrvaški sabor, če sabor vladi izglasuje nezaupnico ali v 120 dneh ne poda državnega proračuna. Predsednik republike ne more na predlog vlade razpustiti Hrvaškega sabora v času ugotavljanja njegove odgovornosti kršenja ustave (Ustava 2000, 103. člen).

Predsednik republike lahko na predlog vlade in s sopodpisom predsednika vlade razpiše referendum o predlogu spremembe ustave ali o kakšnem drugem vprašanju, pomembnem za neodvisnost, enotnost in obstoj Republike Hrvaške.

Na predlog vlade in s sopodpisom predsednika vlade odloča o odprtju diplomatskih predstavništev v tujini. Predsednik republike na predlog vlade in z mnenjem odbora sabora odloča o imenovanju in odpoklicu diplomatskih predstavnikov Republike Hrvaške v tujini, s predhodnim sopodpisom predsednika vlade.

Pravico, da sprožijo postopek za združitev Republike Hrvatske v zvezo z drugimi državami, imajo: najmanj tretjina saborskih poslancev, predsednik republike in vlada.

Predsednika vlade imenuje in razrešuje predsednik republike, podpredsednika, ministre in druge člane vlade pa predsednik republike imenuje in razrešuje na predlog predsednika vlade. Predsednik republike podeli mandat za sestavo vlade tisti osebi, ki na osnovi razporeditve predstavniških mest v saboru in po opravljenih pogovorih uživa zaupanje večine vseh predstavnikov Sabora.

4.3. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA V ZAKONODAJNI VEJI OBLASTI – odnos do zakonodaje

Hrvaški predsednik razpisuje volitve za Hrvaški sabor in določi prvo zasedanje, lahko zahteva tudi izredno zasedanje sabora. Na osnovi odločbe Hrvaškega sabora objavlja vojno ali mir. V primeru neposredne ogroženosti neodvisnosti, enotnosti in obstoja države lahko s sopodpisom predsednika vlade ukaže uporabo oboroženih sil, čeprav ni bila objavljena vojna.

5. POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE HRVAŠKE PO LETU 2000

Po parlamentarnih in predsedniških volitvah januarja 2000, ki so prekinile desetletno vladavino Hrvaške demokratične skupnosti, je Hrvaška z ustavnimi spremembami, sprejetimi 9. novembra 2000, uvedla parlamentarni sistem organizacije državne oblasti.

S spremembo Ustave Republike Hrvatske v novembru 2000 se je Hrvaški državni sabor ne le preimenoval v Hrvaški sabor, temveč je ukinjen tudi polpredsedniški sistem, da bi se tako okrepila moč parlamenta in izvršne oblasti (vlade). Z novimi ustavnimi spremembami v marcu 2001 je ukinjen županijski dom in je tako hrvaški sabor postal enodomen. Te

normativno-institucionalne spremembe so omogočile že predhodne politične spremembe: s parlamentarnimi volitvami 3. januarja 2000 je prekinjen desetletni politični monopol HDZ-ja in je večino v saboru dobila šestčlanska koalicija, sestavljena iz dotedanjih opozicijskih strank (Ilišin, 2001: 45). Volitve 2000 so izvedene po proporcionalnem sistemu in so tako odpravile enostrankarstvo in prinesle dolgo pričakovane spremembe.

Podpora HDZ-ju se je bistveno zmanjšala. Zmagala je opozicijska koalicija šestih strank, ki je dobila dvotretjinsko večino v saboru. Stranke so sestavile vlado, katere predsednik je postal Ivica Račan, vodja najmočnejše koalicijske stranke SDP-ja. Vlado so poleg SDP-ja in HSLS-a sestavljale še HSS, HNS, LS in IDS. Skoraj istočasno so razpisane tudi volitve za predsednika države in v drugem krogu je zmagal Stjepan Mesić (Goldstein, 2003: 435).

Tabela 3: Rezultati predsedniških volitev na Hrvaškem leta 2000 (21. 1. 2000)

KANDIDAT	1. KROG (odstotek glasov)	2. KROG (odstotek glasov)
Stjepan Mesić (HNS, podpora HSS, LS, IDS, in ASH)	41,1	56,9
Dražen Budiša	27,7	43,1
Mate Granič	22,5	
Slaven Letica	4,1	
Anto Đapić	1,8	
Ante Ledić	0,9	
Tomislav Merčep	0,9	
Ante Prkačin	0,3	
Zvonimir Šeparović	0,3	

Vir: Kasapović, Mirjana, ur. (2001): Hrvatska politika 1990–2000: Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

5.1. ZAKONODAJNA OBLAST

Hrvaški sabor je predstavniško telo in je nosilec zakonodajne oblasti v Republiki Hrvaški, poleg tega pa opravlja še funkcijo nadzora izvršilne oblasti.

Hrvaški sabor ima najmanj 100 in največ 160 predstavnikov, ki se jih voli na neposrednih tajnih volitvah na temelju splošne volilne pravice. Volitve so kombinacija proporcionalnega in večinskega sistema. Predstavnike za Hrvaški sabor se voli za obdobje 4 let. Hrvaški sabor ima predsednika in enega ali več podpredsednikov. Hrvaški sabor izredno zaseda na zahtevo predsednika republike, predsednika vlade ali večine poslancev.

Po ustavi sabor odloča o sprejetju in spremembah ustave. Sprejema zakone, državni proračun, akte, s katerimi se izraža politika Hrvaškega sabora, strategijo nacionalne varnosti in strategijo obrambe Republike Hrvaške. Poleg tega odloča o vojni in miru, o spremembi meja Republike Hrvaške, razpisuje referendum, izvaja volitve, imenuje in razrešuje v skladu z ustavo, nadzoruje delo vlade in drugih nosilcev javnih funkcij, ki so odgovorni saboru, daje amnestijo za kazniva dejanja ter opravlja druge zadeve, ki so določene s to ustavo (Ustava 2000, 80. člen).

Če v ustavi ni drugače določeno, sabor sprejema odločitve z večino glasov, če je na zasedanju navzoča večina predstavnikov (Ustava 2000, 81. člen).

Organski zakoni, s katerimi se urejajo pravice nacionalnih manjšin, se sprejemajo z dvotretjinsko večino vseh predstavnikov. Ostale organske zakone, s katerimi so po ustavi utemeljene temeljne pravice in svoboščine človeka, volilni sistem, zakonodaja in delovanje državnih teles ter delovanje in način dela lokalne in regionalne samouprave, sabor sprejema z večino glasov vseh predstavnikov. Glede vprašanj o delovanju oboroženih sil zunaj meja Hrvaške ter o spreminjanju mej Republike Hrvaške, sabor odloča z dvotretjinsko večino (Ustava 2000, 82. in 83. člen).

5.2. IZVRŠNA OBLAST

Vlada je telo, ki izvaja izvršno oblast v skladu z ustavo in zakoni, njeno delovanje, način dela in odločanja so zapisani v Ustavi, Zakonu o vladi in Poslovniku vlade. Vlado po ustavi in zakonu o vladi sestavljajo predsednik vlade, eden ali več podpredsednikov in ministri.

Predsednika vlade imenuje in razrešuje predsednik republike, podpredsednike, ministre in ostale člane vlade pa imenuje in razrešuje predsednik republike na predlog predsednika vlade (Zakon o Vladi Republike Hrvatske: člen 4). Predsednik vlade je dolžan v skladu z ustavo Republike Hrvaške predstaviti vlado Hrvaškemu saboru in zahtevati glasovanje o potrditvi vlade. Vsi člani vlade ob imenovanju prisežejo v saboru. Mandat predsednika, podpredsednikov, ministrov in drugih članov vlade se začne z dnevom imenovanja in preneha z dnem, ko jih predsednik republike razreši (Zakon o Vladi Republike Hrvatske: 5. in 6. člen). Člani vlade sprejemajo odločitve kolektivno, vsak član pa še ločeno za svoj resor. Vlada sprejema oz. predlaga zakone, sprejema državni proračun ter ostale predpise in zakone, ki jih predlaga sabor. V okviru svojih pristojnosti sprejema še upravne akte in imenuje in razrešuje državne uslužbence.

Odloča v primeru nasprotnih interesov državnih ustanov, odgovarja na vprašanja predstavnikov v saboru, potrjuje predloge zakonov in drugih predpisov, usmerja in nadzira delo državne uprave, podaja mnenje o zakonih ter določa strategije za razvoj gospodarskih in družbenih delovanj. Vlada vodi zunanjo in notranjo politiko (Ustava 2000, 112. člen).

Predsednik, podpredsednik in ministri vlade lahko odstopijo (ponudijo odstop), če to sprejme predsednik republike. Ko predsednik vlade sprejme odstop (ko odstopi), to sprejmejo še ostali člane vlade, nato predsednik republike vlado razpusti. V primeru odstopa posameznega člana vlade, predsednik republike sprejme odločitev o razrešitvi tega člana (Zakon o Vladi Republike Hrvatske: 8. in 9. člen).

Vlada je odgovorna Hrvaškemu saboru. (Ustava 2000, 114. člen).²⁹

Na predlog najmanj ene petine predstavnikov sabora se lahko sproži vprašanje o nezaupnici vlade (tako kot o posameznem članu vlade kot o vladi v celoti). Glasovanje o nezaupnici vlade lahko zahteva tudi sam predsednik vlade. O nezaupnici se lahko glasuje in razpravlja šele, ko mine 7 dni od predloga saboru. Razprava in glasovanje se morata končati najkasneje v roku 30-ih dni od dneva, ko je nezaupnica predlagana. Odločitev o nezaupnici je sprejeta, če je za njo glasovala večina (od skupnega števila) predstavnikov hrvaškega sabora. Če ta ne potrdi predloga o nezaupnici, potem predstavniki, ki so jo predlagali, lahko ponovno postavijo nezaupnico na dnevni red po šestih mesecih. Če pa se nezaupnica izglasuje predsedniku vlade ali vladi v celoti, morajo ponuditi odstop. Če se v roku 30-ih dni ne izglasuje zaupnica novemu mandatarju za sestavo vlade, potem sabor o tem obvesti predsednika republike, ki sabor razpusti in razpiše nove volitve. Če se izglasuje nezaupnica posameznemu članu vlade, predsednik vlade predlaga novega člana sabora ali pa predsednik vlade in vlada odstopita (Ustava 2000, 115. člen).

Vsa zasedanja vlade so javna, vlada pa se lahko pri posameznih točkah dnevnega reda odloči, da javnost ne bo navzoča. Vlada odloča z dvotretjinsko večino vseh članov, ko državnim telesom predlaga spremembo ustave, združitvev/razdružitvev Hrvaške z drugo državo, spremembo mej Republike Hrvaške, razpustitev Sabora Republike Hrvaške in referendum (Zakon o Vladi Republike Hrvatske: 15. člen).

V primeru neposredne ogroženosti Republike Hrvaške se sestavi samo ožji krog vlade, ki odloča v imenu cele vlade.

Vlada lahko ustanovi stalna ali začasna uradna telesa za vprašanja iz svojih pristojnosti. Za strokovne zadeve so se oblikovali: Urad za zakonodajo, Urad za odnose z javnostjo ter Urad za narodne manjšine (Zakon o Vladi Republike Hrvatske: 23., 24. in 25. člen).

---

²⁹ V času predsedovanja predsednika Tuđmana je vlada bila odgovorna predsedniku republike in Predstavniškemu domu sabora.

5.3. SODNA OBLAST

Sodni sistem vključuje občinska in županijska sodišča, Vrhovno in Ustavno sodišče. Po ustavi sodno oblast opravljajo sodišča. Sodna oblast je samostojna in neodvisna in temelji na ustavi in zakonih (Ustava 2000, 117. člen).

Vrhovno sodišče Republike Hrvaške, kot najvišje sodišče, omogoča enotnost in enakopravnost državljanov. Predsednika Vrhovnega sodišča imenuje in razrešuje sabor z upoštevanjem predhodnega mnenja Obče zbornice Vrhovnega sodišča Republike Hrvaške in merodajnega odbora Hrvaškega sabora na predlog predsednika republike. Predsednika Vrhovnega sodišča se izbira za obdobje 4-ih let (Ustava 2000, 118. člen).

Organiziranost sodstva:

- Vrhovno sodišče Republike Hrvaške
- Upravno sodišče republike Hrvaške
- Visoko kazensko sodišče Republike Hrvaške
- Visoko trgovinsko sodišče Republike Hrvaške
- Državno tožilstvo (sudbeno vijeće) Republike Hrvaške
- Državno pravobranilstvo Republike Hrvaške
- Ljudsko pravobranilstvo Republike Hrvaške
- Državno odvetništvo Republike Hrvaške

Sodniška dolžnost je stalna. Izjema je odločba za predsednika Vrhovnega sodišča, po kateri se sodniki imenujejo za obdobje 5 let. Po ponovnem imenovanju sodniki opravljajo svojo dolžnost stalno. Sodnik je razrešen v primeru, če sam tako zahteva, če trajno izgubi sposobnost za opravljanje svoje dolžnosti, če je obsojen za kaznivo dejanje, ko dopolni 70 let (Ustava 2000, 122. člen).

Ustavne spremembe so prinesle predvsem delitev pristojnosti, ki so bile doslej v rokah predsednika republike, na predsednika republike in vlado. Po sprejetih ustavnih spremembah predsednik republike še vedno ostaja vrhovni poveljnik hrvaških obrambnih sil, pri oblikovanju in vodenju zunanje politike ter pri nadzoru nad delom varnostnih sil in obveščevalnih služb pa sodeluje z vlado; Hrvaški sabor, ki je zdaj tudi edini dom, pa lahko

razpusti le na zahtevo vlade. Na ta način je Hrvaška vzpostavila nov sistem razmerij med temeljnimi državnimi organi, predvsem pa omejila vpliv in vlogo predsednika republike (Lajh, 2001: 63).

Iz navedenega je opazno, da je Hrvaška naredila velik korak k pravi demokraciji. Naloge in pristojnosti predsednika, vlade in parlamenta, opredeljeni v ustavi, so značilni za sistem parlamentarne demokracije. Nalog, opredeljenih v ustavi, se drži tudi v praksi, z manjšimi odstopanji, vendar ni več sprejemanja zakonodaje po izrednem hitrem postopku, kot je to bilo značilno za sistem v obdobju 1990–1999.

Od predhodnika se novi predsednik razlikuje tudi v ustavnih pooblastilih. Njegova moč je zmanjšana tako, da sedaj ima protokolarno vlogo kot večina predsednikov v parlamentarnih demokracijah, in ne stremi k temu, da bi si jih dodatno razširjal. Ni predsednik vodilne stranke v saboru, ne podreja si medijev, ne postavlja svojih ljudi na vodilne položaje. Vladi in parlamentu je hitro prepustil njihovo ustavno vlogo.

Spremembe, ki jih je obljubila novo izvoljena vlada in so tudi zapisane v njenem programu, želijo predvsem omejiti avtokratično oblast funkcije predsednika republike. Te spremembe je predlagal in sprejel tudi sedanji predsednik, ki pa se je po prevzemu oblasti zavzel, da bi nekatera od pooblastil zadržal. Spremembe ustave so razmejile funkciji premierja in predsednika države (Povše-Tašič, Tašč, 2000: 340).

6. SKLEP

Čeprav je bila Hrvaška po ustavi opredeljena kot parlamentarna demokratična država, v letih 1990–2000 to ni bila. Bila je republika s polpredsedniškim sistemom, v kateri je imel predsednik zelo močno vlogo. Izraz hrvaškega političnega prostora sta bila njegov avtoritarni način vodenja in karizma. Tuđmanov način vodenja države, pri katerem je s pridom širil in izkoriščal že tako ogromne pristojnosti, je nujno zahteval spremembo. Na to je opozarjala tudi Evropska skupnost.

K izbiri političnega sistema in močni uveljavitvi predsednika republike je veliko pripomogla 'domovinska vojna' (sam jo je tako imenoval, čeprav se mnogi ne strinjajo s tem izrazom) ter dejstvo, da si je hrvaški narod že dolgo želel samostojnosti. Vojna je predsedniku omogočila tisto, kar si je ves čas želel: biti na čelu države vseh Hrvatov.

Predsednika Tuđmana označujejo kot togega človeka, smrtno resnega obraza, ki se redko kdaj smeje in se do ostalih obnaša skrajno prezirljivo. Označujejo ga kot avtoritarnega, impulzivnega in nestrpnega politika, obsedenega s hrvaškim nacionalizmom. Njegov avtoritaren nacionalistični režim so obsojale vse zahodne države.

Funkcije in pristojnosti predsednika republike so bile z ustavo 1990 in zakonodajo zelo široko določene, kar je razvidno v razmerju do vlade, ki je v izrazito šibkejšem in podrejenem položaju ter z močno zoženimi pristojnostmi, saj je večina njenega delovanja pod neposrednim nadzorom predsednika republike in parlamenta, katerima je tudi odgovorna za svoje delo (Lajh, 2001: 62).

Predsednik republike je imel v primerjavi z vlado močnejši položaj in nadrejeno vlogo. Pri tem so bile njegove pristojnosti razširjene z zakonodajo v nasprotju z ustavnimi določbami oz. brez ustavne podlage. To se še posebej nanaša na oblikovanje Urada za nacionalno varnost ter na sodelovanje pri imenovanju županov (Ribičič, 2000: 86).

Položaj in vloga predsednika republike sta bila vse od sprejema ustave posebej poudarjena tudi zaradi tega, ker je bil predsednik republike istočasno tudi predsednik politične stranke (Hrvaška demokratična skupnost), ki je imela največ mandatov v obeh domovih hrvaškega državnega sabora, čeprav je na volitvah dobivala manjšino glasov (od 42 % do 45 %). Hrvaška demokratična skupnost in njen predsednik sta obvladovala vse najpomembnejše državne funkcije in se obnašala do države kot do svoje lastnine. Vse, ki so se kakorkoli upirali njuni politiki, so razglašali za sovražnike države, ki hočejo ogroziti samostojnost Hrvaške (Ribičič, 2000: 87).

Hrvaška se po koncu vojne, predvsem pa po koncu vladavine predsednika Tuđmana in HDZ-ja, ki je pripeljala državo v mednarodno osamitev (razlog za to je bila predvsem nepripravljenost na sodelovanje s haaškim sodiščem za vojne zločine na ozemlju nekdanje Jugoslavije), nahaja ne samo na poti demokratizacije, ampak tudi vključevanja v zahodne integracije (Tomšić, 2002: 222).³⁰

Lijphart je prepričan, da obseg pristojnosti, funkcij in moči predsednika države izhaja iz treh virov. Prvi vir je po njegovem mnenju moč, ki jo predsedniku države daje ustava, in je lahko reaktivna (možnost odločilnega veta) in proaktivna (možnost zakonske iniciative ali

---

³⁰ Stjepan Šulek obdobje od 1990 do 2000 označuje kot najbolj demokratično obdobje v hrvaški zgodovini. Pravi, da bodo to obdobje prihodnje hrvaške generacije štejele za najslavnejše obdobje v zgodovini hrvaškega naroda. Takratni predsednik je imel veliko nasprotnikov tako kot vsi veliki ljudje. Nekateri spomladniki, številni nasprotniki hrvaške državne samostojnosti, večje skupine jugonostalgikov, številni intriganti, mešetarji in veliko število razočaranih niso bili pripravljeni sprejeti avtoritete predsednika ter v njem spoznati stratega, vojskovodjo in državnika.

Leta 1990 nihče ni bil pripravljen prevzeti vodstva: ne Šušar, ne Tripalo, ne Savka Dabčević-Kučar. Le Tuđman je s hitrimi akcijami ustvaril predpostavke, da narod prepozna nevarnosti, ki mu grozijo in da se odloči za svojo državo.

Nova vlada in novi predsednik, ob vsaki priložnosti pozivata k »detudmanizaciji« ter namesto kontinuitete s pozitivnimi stranmi prve demokratične vlade na Hrvaškem, iščeta kontinuiteto s propadlo Jugoslavijo, da bi opravičili svoje napake. Vendar ne moreta izbrisati dejstva, da sta tedanji predsednik in stranka HDZ postavila važne temelje za hrvaško prihodnost. Šele prihodnje generacije Hrvatov bodo znale visoko ceniti zgodovinski dosežek velikega življenjskega dela predsednika in utemeljitelja suverene hrvaške države (http://www.hkz.hr/Hrvatsko_slovo/2002/368/t10-2.htm, 12. 4. 2004).

Enakega mnenja je tudi Damir Borovčak, ki pravi: »Njegova življenjska pot ga kaže kot demokrata in humanista. Z njegovim prihodom na oblast leta 1990 je vzpostavljena demokracija.« (<http://www.hic.hr/dom/365/>, 02. 02. 2004).

S tem se večina ljudi ne bi strinjala, še posebej po dogodkih leta 1995, ko sta pod hrvaško oblast z operacijami »Bljesak« in »Oluja« vrnjeni zahodna Slavonija in območje Srbske Krajine.

dekretov na določenih področjih in pod določenimi pogoji). Predsednik je v obdobju 1990–1999 je imel proaktivno moč, predsednik po letu 2000 pa nima niti ene niti druge. Drugi vir moči predsednika države je moč in kohezija stranke, ki ji predsednik pripada, v parlamentu. Predsednik Tuđman je bil predsednik najmočnejše stranke na Hrvaškem, stranke, ki je deset let imela večino v obeh domovih Hrvaškega sabora, zdajšnjemu predsedniku Mesiću pa ustava prepoveduje, da bi bil član politične stranke. Tretji vir moči predsednika države pa predstavlja njegova neposredna izvolitev in dejstvo, da je dejansko edini politični funkcionar, izvoljen s strani ljudstva kot celote (Lijphart v Krouwel v Krašovec, Lajh, 2003b: 123).³¹ Hrvaška ustava predvideva neposredno izvolitev predsednika in oba predsednika sta bila na vseh treh volitvah voljena neposredno.

Rešpektivna moč predsednika republike je predvsem odvisna od kvalitete drugih demokratičnih institucij, od sestave parlamenta, njegovem razmerju do parlamentarne večine in od demokratične kulture države (Duverger v Rueb, 1993).

---

³¹ Čeprav nekateri avtorji (npr: Kasapović, 1997, Krouwel, 2000, Lijphart,1992) menijo, da je način izvolitve predsednika države pomemben (ali celo najpomembnejši) pokazatelj obsega njegove moči (pristojnosti in funkcij), to ni nujno tako. Ribarič (1997) ugotavlja, da je način izvolitve predsednika države lahko (ne pa nujno) povezan z obsegom njegovih pristojnosti in funkcij (Ribarič v Krašovec, Lajh, 2003b: 123).

7. ZAKLJUČEK

Težko je v celoti zajeti vse poteze hrvaškega predsednika Franja Tuđmana, katerega vladavino se pogosto predstavlja kot avtoritarno, diktatorsko, nacionalistično, samovoljno, saj je od konca njegovega delovanja preteklo še premalo časa, da bi lahko dobili pravo sliko. Predsedovanje predsednika Mesića pa še traja. Vlogi predsednikov ne smemo obravnavati ločeno od časa in okolja, v katerem sta delovali oz. še delujeta. Tuđman je predsednikoval v času vojne, Mesić pa v obdobju miru, torej (predsedovala sta) v popolnoma različnih okoliščinah.

Ko govorimo o predsedniku Republike Hrvaške v obdobju 1990-2000, ga moramo obravnavati skupaj z njegovo stranko HDZ. Istočasno je bil predsednik stranke in države in je ti dve vlogi zelo dobro združil v eno tako, da se ni vedelo, kdaj nastopa kot predsednik države, kdaj pa kot predsednik stranke. To je bila tudi ena od največjih kontradikcij demokratičnemu parlamentarnemu sistemu oz. pokazatelj polpredsedniškega avtoritarnega sistema. Uveljavila se je volja ene stranke, enega človeka v vseh vejah oblasti: kot predsednik države je pokrival izvršno in sodno vejo oblasti, kot predsednik stranke pa zakonodajno vejo oblasti. Dokler je zmagoval HDZ, je zmagoval predsednik in obratno. Po predsednikovi smrti je tudi HDZ izgubil na volitvah.

Franjo Tuđman je bil velik človek, tega mu ne gre oporekati, vendar je imel preveč enostransko vizijo: nacionalno, samostojno Hrvaško. Gradil je svojo politiko na nacionalni homogenosti hrvaškega naroda tako na Hrvaškem kot tudi v Bosni in Hercegovini. Njegov cilj je bila Hrvaška do Zemuna, Bosno in Hercegovino pa naj bi si z Miloševićem razdelila.³²

---

³² O tem pričajo zapisi in pričanja z njunih sestankih, predvsem pa je pomemben tisti v Karadordevem. Širše o tem v: H. Šarinić (1999): Svi moji tajni pogovori sa Slobodanom Miloševićem: Između rata i diplomacije 1993–1995 (1998), Globus Internacional, Zagreb.

Predsednik je s svojimi sodelavci oblikoval program za Hrvaško na podlagi idej Anteja Starčevića, bratov Radić, antifašističnega gibanja in vseh drugih naporov v hrvaški starejši in novejši zgodovini, ki so bili usmerjeni k vzpostavitvi hrvaške države. Vse je podredil temu cilju. Kdor ni bil z njim, je bil proti njemu. Tako je tudi deloval, kar se je odražalo tudi na političnem področju. Kdor se ni strinjal z njegovim mnenjem ali ni izpolnjeval njegovih ukazov, je enostavno bil odstavljen. Izkoristil je politični sistem in vojne razmere, kar pa je lahko storil predvsem zaradi tega, ker je imel večino v zakonodajnem telesu in je lahko spisal zakone, ki so mu ugajali. Zlorabil oz. izkoristil je svoj položaj in takratne razmere na vseh področjih.

Z izrabljanjem vojne in splošne krize v državi, s pretiranim poudarjanjem nacionalizma in ogroženosti hrvaškega naroda si je zagotovil zaupanje. Dobro je izkoristil dane družbenozgodovinske okoliščine in s tem Hrvatom omogočil uveljavitev nacionalnih interesov oz. dolgo pričakovano samostojnost Hrvaške.

Če za kak postopek ni našel osnove v ustavi, ga je pač sprejel po izrednem zakonu ali pa je enostavno sprejel nov zakon. Hrvaška je bila po ustavi demokratična, vendar je bila vse prej kot to. Bil polpredsedniški sistem, ki sam po sebi ne bi bil napačen, če se predsednik ne bi preveč zavzel za svoj položaj. Tu se prepoznavajo značilnosti delovanja starega sistema in Tuđman je pač bil in ostal Titov general. Posnemal ga je v vsem: oblačenju, ritualih, kupoval si je vile, njegove slike so bile povsod kot nekakšni totemi ipd. Hrvaško ljudstvo je njegovo početje toleriralo v času vojne, ko je bilo obremenjeno predvsem z zelo močno željo po samostojnosti in sovraštvom do Srbov. To je Tuđman spretno izkoristil.

Vojna je bila dober izgovor za avtoritarnost. Konec vojne je pomenil tudi konec predsednika in monopolne vladavine HDZ-ja. Ko je ljudstvo sprevidelo, da imajo državo, v kateri so lačni, brezposelni, državo, katere dolg z vsakim dnem vse bolj narašča, takrat je tudi začelo upadati slepo zaupanje v predsednika. Ljudje so spoznali, da Tuđman preveč troši, si kopiči bogastvo, da ni izpolnil predvolilnih obljub, da ni blagostanja in demokracije. Nezadovoljstvo je vse bolj naraščalo. Pozabilo se je na vojne veterane in mnoge druge obljube.

Čas po volitvah januarja 2000 je predstavljal sprememba (pol)predsedniškega sistema v parlamentarnega. Zato pa so bile nujne ustavne spremembe. Temeljni cilji prve spremembe hrvaške ustave, maja 2000, so bili: tranzicija polpredsedniškega sistema v parlamentarni, decentralizacija države na osnovi reforme lokalne in regionalne samouprave³³, okrepitev pravne države in vladavine prava, odpiranje možnosti še kvalitetnejši javni kontroli oblasti ter uresničevanje neposredne demokracije s strani državljanov.

Druga sprememba ustave, marca 2001, zajema predvsem dve vprašanji: ukinitve županijskega doma in natančnejšo ureditev pravice do glasovanja, predvsem tistih z dvojnimi državljanstvom.

Novi predsednik Hrvaške je obljubil, da bo zožil svoje pristojnosti in da bo Hrvaško teoretično kot praktično demokratiziral. Obljubil je, da bo predsednik vseh državljanov Hrvaške in hkrati človek. Začetni skepticizem se je pokazal kot upravičen, saj je predsednik res hotel zadržati določene pristojnosti, vendar mu to ni uspelo. Njegova vloga je z novo hrvaško ustavo v političnem sistemu bistveno spremenjena. Njegove funkcije in pristojnosti so se zmanjšale v primerjavi s prejšnjim političnim sistemom in deloma prenesle na izvršno in zakonodajno oblast. Tako Hrvaška danes izhaja iz pojmovanja načela delitve oblasti, ki omogoča sodelovanje, soodločanje, vzajemni nadzor in ravnotežje med nosilci najpomembnejših državnih funkcij.

Za razliko od prejšnjega predsednika, ki je bil izrazit nacionalist, bi se za današnjega lahko reklo, da je pragmatični nacionalist, realist. Ve, kaj je možno in kaj je le utopija.³⁴ Je politik evropskega tipa, ki se želi pogovarjati tako o dobrem kot o slabem, in kar je najpomembnejše, tudi drugim pusti, da izrazijo svoje mnenje. To se še posebej kaže v odnosu do nacionalnih manjšin. Mesić se je zavedal napak, ki jih je Tuđman naredil, da je bilo ljudstvo nezadovoljno. Vseskozi pa je bil v stiku z njim, saj je bil vendarle veliko časa pod njegovim vplivom in avtoriteto.

---

³³ Vladavino Franja Tuđmana je označeval radikalni centralizem. Decentralizacija je bila ena od osnovnih smernic programske deklaracije vlade Ivice Račana. Postopek decentralizacije se je začel postopoma.

³⁴ Eden od glavnih razlogov za Mesićev odhod iz HDZ-ja je bil tudi njegovo nestrinjanje s Tuđmanovo politiko do Bosne in Hercegovine.

Novi predsednik je ob izvolitvi močno kritiziral politiko svojega predhodnika. Označil jo je kot preveč nacionalistično, avtoritarno, očital ji je medijsko nesvobodo ter slabo ekonomsko politiko (sam Mesič je pristaš liberalnega pristopa in bolj odprte ekonomije za tuje vlagatelje). Novemu predsedniku se pripisuje izum pojma »detuđmanizacija«, katerega mnogi kritizirajo, ker naj bi pomenil zaničevanje vloge in zaslug prejšnjega predsednika.

Za konec so zanimivi rezultati anket Večernjega lista, ki kažejo na to, da je danes mnenje hrvaške javnosti o obdobju vladavine predsednika Tuđmana veliko bolj pozitivno, kot je bilo v času njegovega predsednikovanja in tik po njegovi smrti. Negativno oceno mu je dodelilo le 15,3 % vprašanih, 38,9 % ga ima za dobrega predsednika, približno toliko pa za povprečnega. Zanimiv je tudi odnos vprašanih do interesov, ki so bili predsedniku Tuđmanu najpomembnejši. Večina se strinja, da so zanj bili najpomembnejši hrvaški nacionalni interesi, šele za tem pa prebivalci in njihovo blagostanje. Prsenetljivo pa je to, da le 8,9 % vprašanih meni, da je v ospredje postavljajal interese HDZ-ja, torej tisto kar se mu je vedno najbolj očitalo.

Kar se pa nanaša na primerjavo obeh predsednikov, pa dvakrat več vprašanih (33,1 % proti 16 %) meni, da je bil Tuđman uspešnejši predsednik od sedanjega predsednika Stipeta Mesića³⁵.

---

³⁵ <http://www.vecernji-list.hr/2001/12/14/Pages/franjodvo.html> (02.02.2004).

8. LITERATURA

1. Bilandžić Dušan (1999): Hrvatska moderna povijest, Zagreb.
2. Fink-Hafner, Haček (2001): Demokratični prehodi II: Slovenija v primerjavi z drugimi nekdanjimi jugoslovanskimi republikami. FDV, Ljubljana.
3. Goldstein, Ivo (2003): Hrvatska povijest. Novi Liber, Zagreb.
4. Grad, Franc (2000): Parlament in vlada. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
5. Hague Rod, Harrop Martin and Breslin Shaun (1998): Comparative government and politics: an introduction. Basingstoke, London : Macmillan.
6. Horvat, Branko (2002): Kakvu državu imamao, a kakvu državu tebamo? Prometej, Zagreb.
7. Ilišin, Vlasta (2001): Hrvatski Sabor 2000: Strukturne značajke i promjene. Politička Misao, vol. 38, br.2, st. 42–67.
8. Kasapović, Mirjana (1993): Izborni i stranački sustav Republike Hrvatske, Alinea, Zagreb.
9. Kasapović, Mirjana, Političke stranke i stranački sustav u Hrvatskoj, Politička misao, 1/1994, str. 171–187.
10. Krašovec, Alenka, Lajh, Damjan (2003a) : Položaj predsednikov držav v izbranih ustavnih ureditvah: primerjava med baltskimi, postjugoslovanskimi in sredneevropskimi državami, v: Danica Fink-Hafner, Tomaž Boh (ur.): Predsedniške volitve 2002. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 75–95.

11. Krašovec, Alenka, Lajh, Damjan (2003b): Predsedniške volitve v preučevanih državah, v: Danica Fink-Hafner, Tomaž Boh (ur.): Predsedniške volitve 2002. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 117–139.
12. Kustec, Simona (2001): Stopnja pluralnosti medijev v različnih političnih sistemih držav nekdanje Jugoslavije-10 let kasneje, v: Danica Fink-Hafner, Miro Haček (ur.): Demokratični prehodi II: Slovenija v primerjavi s sredneevropskimi postsocialističnimi državami. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str.197–222.
13. Lajh, Damjan (2003): Vloga in položaj šefa države v socialistični Jugoslaviji in v državah, nastalih na ozenlju nekdanje Jugoslavije, v: Danica Fink-Hafner, Tomaž Boh (ur.): Predsedniške volitve 2002. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 97–115.
14. Lajh, Damjan (2001): Komparativni vidik ustavnih izbir in proces konsolidacije demokracije v postjugoslovanskem prostoru, v: Danica Fink-Hafner, Miro Haček (ur.): Demokratični prehodi II: Slovenija v primerjavi s sredneevropskimi postsocialističnimi državami. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 52–78.
15. Letica, Slaven (1993): Divlje misli, AGM, Zagreb.
16. Letica, Slaven (1999): Političko pleme 2. Zagreb.
17. Lijphart, Arendt (1992): Parliamentary versus presidential government. Oxford Universty press.
18. Meier, Viktor (1996): Zakaj je razpadla Jugoslavija. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
19. Nohlen, Dieter (2001): Politološki Rječnik: Država i politika. Pan Liber, Osjek–Zagreb–Split.

20. Povše-Tašić, Biserka. Tašić, Predrag (2000): Balkan med vojno in novimi priložnostmi, bilten št.16/letnik II. Ljubljana.
21. Prunk, Janko (2002): Primerjava političnega razvoja v Sloveniji in Hrvaški 1990–2000, v: Danica Fink-Hafner, Tomaž Boh (ur.) Prlamentarne volitve 2000 Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 135–161.
22. Rašković, Jovo (1998): Srbska zapadna Slavonija: maj 1995 – Izgon, Cetinje.
23. Ribičič, Ciril (2000): Podoba parlamentarnega desetletja, Ljubljana.
24. Rueb, Friedbert W. (1993): Šah parlamentu: uloga predsednika u srednjoeuropskim i istočnoeuropskim tranzicijama, Politička misao, vol. 30, 4/1993, str. 87–104.
25. Sokol, Smiljko (1992): Polupredsjednički sustav i parlamentarizam, Politička misao, vol. 29, 3/1992, str.4–17.
26. Sokol, Smiljko (1998): Hrvatska kao demokratska ustavna država, Politička misao, vol. 35, 3/1998, str.112–120.
27. Sokol, Smiljko (1993): Prijepori oko hrvatskog parlamentarizma, Politička misao, vol. 30, 4/1993, str. 24–39.
28. Tatalović, Siniša (1996): Upravljanje u političkim sustavima i sustavima obrane, Defimi, Zagreb.
29. Tomšič, Matevž (2002): Politična stabilnost v novih demokracijah. Sodobna družba, Ljubljana.
30. Ustav Republike Hrvatske (kolovoz 2001), Narodne Novine, Zagreb.

31. Zajc, Drago (2001): Demokratične volitve in prehod v nekaterih novih državah na območju nekdanj Jugoslavije, v. Danica Fink-Hafner, Miro Haček (ur.) Demokratični prehodi II: Slovenija v primerjavi s sredneevropskimi postsocialističnimi državami. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str.17–50.

32. Zimmerman, Warren (1998): Izvor pogube. Jugoslavija in njeni uničevalci. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Internetni viri:

1. Borovčak, Damir: »Vrijeme detudmanizacije: Tko voli slobodu, poštuje osloboditelja«. <http://www.hic.hr/dom/365/dom03.htm> (02. 02. 2004).

2. Krušelj, Željko: »O prvom Hrvatskom predsjedniku: Franjo dvostruko uspješniji od Stipe«. <http://www.vecernji-list.hr/2001/12/14/Pages/franjodvo.html> (02.02.2004).

3. Šulek, Stjepan: »Tuđman je postavio temelje hrvatske budućnosti«. http://www.hkz.hr/Hrvatsko_slovo/2002/368/t10-2.htm (12. 04. 2004).

4. Ustav Republike Hrvatske, (Narodne Novine, br.: 56, 22. 12. 1990)

Dostopno na:

<http://www.nn.hr/sluzbeni-list/sluzbeni/index.asp> (25. 10. 2003).

5. Ustav Republike Hrvatske, (Narodne Novine, br.:124, 11. 12. 2000)

Dostopno na:

<http://www.nn.hr/sluzbeni-list/sluzbeni/index.asp> (25. 10. 2003).

6. Zakon o Vladi Republike Hrvatske (Narodne Novine, br. 15/00)

Dostopno na :

<http://www.nn.hr/sluzbeni-list/sluzbeni/index.asp> (25.10. 2003).

7. <http://www.zhdz.hr/hr/zaklada/tudjman.htm> (12. 05. 2003).